

**31 Mart 2019 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri
ve 23 Haziran 2019 tarihli İstanbul Büyükşehir
Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi Değerlendirme
Raporu**

OY VE ÖTESİ

KISALTMALAR

- 23 Haziran Seçimi** : 23 Haziran 2019 tarihli İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi
- 298 Sayılı Kanun** : 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
- 31 Mart Seçimleri** : 31 Mart 2019 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri
- AK PARTİ** : Adalet ve Kalkınma Partisi
- BTP** : Bağımsız Türkiye Partisi
- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
- DP** : Demokrat Parti
- DSP** : Demokratik Sol Parti
- HDP** : Halkların Demokratik Partisi
- MHP** : Milliyetçi Hareket Partisi
- SAADET** : Saadet Partisi
- T3** : Türkiye Tutanak Teyit Sistemi
- TKP** : Türkiye Komünist Partisi
- TRT** : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
- YSK** : Yüksek Seçim Kurulu

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	4
I.BÖLÜM	5
31 MART 2019 TARİHLİ MAHALLÎ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ	5
1.1. Seçim takvimine ilişkin genel durum	5
1.2. Seçmen katılımı	6
1.3. Siyasi parti ve bağımsız aday katılımı	6
1.4. Kampanya koşulları	7
II. BÖLÜM	9
31 MART 2019: OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ VE ÖNCESİ.....	9
2.1. SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ.....	9
2.2. SEÇİM GÜNÜ	9
2.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler.....	9
2.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular	10
2.2.3. T3 Karşılaştırmamız ve Sonuçları.....	10
2.2.4. Ülke Ortalamasının Üzerinde Seçime Katılımın Görüldüğü Sandıklar	14
2.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler	29
2.2.6. Seçim Sonrası Gönderdiğimiz Gönüllü Geri Bildirim Anketi	31
III. BÖLÜM:	49
SEÇİM SONUÇLARINA İTİRAZLAR, MAZBATA VERİLMEMESİ YÖNÜNDE KARARLAR VE SEÇİM SONRASI DURUM.....	49
3.1. Seçim sonuçlarına itirazlar	49
3.2. En çok oyu almasına rağmen kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan adalara mazbata verilmemesi.....	51
3.3. Seçim sonrası durum	52
IV. BÖLÜM	54
23 HAZİRAN 2019 TARİHLİ İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI YENİLEME SEÇİMİ	54
4.1. Seçmen katılımı	54
4.2. Siyasi parti ve bağımsız aday katılımı	55
V. BÖLÜM	57
23 haziran 2019: oy ve ötesi verileriyle seçim günü ve öncesi	57
5.1. Seçim günü öncesi	57
5.2. SEÇİM GÜNÜ	57

5.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler.....	57
5.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular	57
5.2.3. T3 Karşılaştırmamız ve Sonuçları	58
5.2.4. Seçim Akşamı Canlı Ekranımız	59
5.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler.....	61
SONUÇ.....	63

**31 Mart 2019 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri ve 23 Haziran 2019
tarihli İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi
Değerlendirme Raporu**

GİRİŞ

Oy ve Ötesi Derneği olarak Aralık 2013'ten bugüne dek seçimlerin şeffaf ve hukuka uygun şekilde gerçekleşmesi ve seçmen iradesinin sandığa güvenilir biçimde ve doğru olarak yansımaları için seçim sürecinin çeşitli aşamalarında gönüllü görev aldık.

Bugüne dek görev aldığımız tüm seçimlerde; seçimlerin adil, güvenilir ve şeffaf olabilmesinin yalnızca seçim günü ile mümkün olmadığını ve seçim süreçlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizdik. Mevzuatın doğru olarak uygulanması, seçmen kütüklerinin doğru ve şeffaf şekilde hazırlanması, seçim takviminin zamansal yeterliliği, kampanya finansmanı, medyaya erişimde fırsat eşitliği, devlet olanakları/parti kaynaklarının ayrımı, kamu kurumlarının ve medya organlarının taraflara eşit mesafede duruşu, tarafların seçmenlere görüşlerini eşit şartlarda aktarabilmesi, toplantı ve ifade özgürlüğü, sayım ve tutanak birleştirme süreçlerinin şeffaflığı gibi seçim süreçlerinin tamamını kapsayacak bir değerlendirme yapılması gerektiğini ifade ettik. Seçmenlerin, oy kullanmanın ötesinde demokratik süreçlerin bir parçası olmayı, bu süreçlerde aktif olarak yer almayı istediklerini gözlemleyerek çalışmalarımızı bu doğrultuda gerçekleştirdik.

Yaklaşık 5 buçuk yıllık bir zaman diliminde görev aldığımız 8 seçimin birikimiyle; 31 Mart 2019 tarihli Mahallî İdareler Genel Seçimleri ("31 Mart Seçimleri") ve 23 Haziran 2019 tarihli İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi ("23 Haziran Seçimi") kapsamında gerçekleştirdiğimiz çalışmalar ile bu çalışmaların sonuçlarını raporumuz ile kamuoyunun bilgisine sunarız.

I.BÖLÜM

31 MART 2019 TARİHLİ MAHALLÎ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ

1.1. SEÇİM TAKVİMİNE İLİŞKİN GENEL DURUM

31 Mart Seçimleri, yeni hükümet sisteminin yürürlüğe girmesinden sonra yapılan ilk mahallî idareler genel seçimleri olması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte 21 Temmuz 2016'da ilan edilen ve toplamda 7 kez uzatılarak 19 Temmuz 2018 tarihinde sona eren olağanüstü hâlden sonra gerçekleştirilen ilk seçim olmuştur.

Yüksek Seçim Kurulu ("YSK"), seçim takvimini 2018/1105 sayılı ve 13.12.2018 tarihli kararıyla¹ seçim gününe 108 gün kala ilan etmiştir.

YSK, 26.12.2018 tarihinde *31 Mart 2019 Pazar Günü Yapılacak Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde Sandık Kurullarının Görev ve Yetkilerini Gösterir 138 sayılı Genelge*'yi² ve *31 Mart 2019 Pazar günü yapılacak Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde İl, İlçe ve Geçici İlçe Seçim Kurullarının Görev ve Yetkilerini İçeren 139 sayılı Genelge*'yi³ yayımlamış, *Seçmen Kütüğünün Güncelleştirilmesi Usul ve Esaslarını Gösterir 140/I sayılı Genelge*'yi de 28.12.2018 tarihinde yayımlamıştır.

02.01.2019 tarihinde ise *31 Mart 2019 Pazar günü yapılacak Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde Seyyar Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 138/II Sayılı Genelge*⁴ yayımlanmıştır.

Bunların yanı sıra YSK, 07.01.2019 tarihinde 2019/48 sayılı 140/I sayılı Genelge'ye ek kararını⁵ ve 15.01.2019 tarihinde 2019/128 sayılı 138 sayılı Genelgenin 43 ve 48. maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kararını⁶ yayımlamıştır.

¹ <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77906/2018-1105.pdf>

² <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77929/2018-1129.pdf>

³ <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77927/2018-1128.pdf>

⁴ <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77954/2019-4.pdf>

⁵ <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77972/2019-48.pdf>

⁶ <http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77997/2019-128.pdf>

1.2. SEÇMEN KATILIMI

31 Mart Seçimleri'nde 194.390 sandıkta toplam 57.058.636 seçmen kaydı bulunmaktadır. Kadın seçmen sayısı 28.929.732 olup bu sayı tüm seçmenlerin yüzde 50,7'sini oluşturmaktadır. Erkek seçmen sayısı ise 28.128.904 olup seçmenlerin yüzde 49,3'ü erkek seçmenlerden oluşmaktadır.⁷

Geçmiş seçimlerde tutuklu ve taksirli suçlardan hükümlü olan seçmenler, cezaevlerinin bulunduğu seçim çevresindeki tüm seçim türleri için oy kullanabilmekte iken, YSK daha önceki uygulamaların aksine 31 Mart Seçimleri'nde tutuklu ve taksirli suçlardan hükümlü olan seçmenlerin oy kullanma kapsamını, seçmenlerin kayıtlı oldukları seçim çevresinde ve o seçim türleri ile sınırlandırmıştır. YSK, tutuklu ve taksirli suçlardan hükümlü olanların oy kullanma usul ve esasları hakkındaki 2018/1133 sayılı kararında⁸ *“28 Mart 2019 Perşembe gününe kadar tutuklanıp ceza infaz kurumuna konulan tutuklular ile taksirli suçlardan hükümlüler, şayet daha önce ceza infaz kurumunun bulunduğu yer seçmen kütüğünde kayıtlı değilse listeye dâhil edilemez ve oy kullanılamaz.”* ifadesine yer vermiştir. Bu nedenle 31 Mart Seçimleri'nde, kayıtlı olduğu seçmen listesinden başka bir ilde bulunan ceza infaz kurumundaki tutuklu veya taksirli suçlardan hükümlü olanlar oy kullanamamıştır.

Buldukları ceza infaz kurumu, seçmen kayıtlarının yer aldığı ilde olmasına rağmen farklı bir ilçede olanlar ise sadece kayıtlı oldukları ilin büyükşehir belediye başkanlığı/il genel meclisi üyeliği seçimi için oy verebilmiş; belediye başkanlığı, mahalle muhtarlığı ve belediye meclis üyeliği için oy verememiştir.

1.3. SİYASİ PARTİ VE BAĞIMSIZ ADAY KATILIMI

YSK, 31 Mart 2019 Seçimlerine katılan siyasi parti ve bağımsız aday sayılarını; Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi⁹, İl Genel Meclisi Üyeliği Seçimi¹⁰, İlçe Belediye Başkanlığı Seçimi¹¹, İlçe Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi¹², Belde Belediye Başkanlığı Seçimi¹³ ve

⁷<http://ysk.gov.tr/tr/istatistik/5644>

⁸<http://ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/77940/2018-1133.pdf>

⁹<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019Buyuksehir-SecimeKatilanSayi.pdf>

¹⁰<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilGenel-SecimeKatilanSayi.pdf>

¹¹<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilceBelediyeBsk-SecimeKatilanSayi.pdf>

¹²<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilceBelediyeMeclis-SecimeKatilanSayi.pdf>

¹³<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019BeldeBelediyeBsk-SecimeKatilanSayi.pdf>

Belde Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi¹⁴,ne ilişkin olmak üzere internet sitesinde yayımlamıştır.

31 Mart Seçimlerinde AK PARTİ ve MHP'den oluşan *Cumhur İttifakı* ile CHP ve İYİ Parti'den oluşan *Millet İttifakı* resmî olarak ittifak kurmamış olsa da ilgili partiler belirli illerde aday çıkarmamış ve o ilde aday çıkaran diğer siyasi partinin adayını destekleyerek bazı illerde ittifak oluşturmuşlardır.

YSK; Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi¹⁵, İl Genel Meclisi Üyeliği Seçimi¹⁶, İlçe Belediye Başkanlığı Seçimi¹⁷, İlçe Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi¹⁸, Belde Belediye Başkanlığı Seçimi¹⁹ ve Belde Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi²⁰,ne ilişkin olmak üzere siyasi parti ve bağımsız adaylara ilişkin bilgileri internet sitesinde yayımlamıştır.

1.4. KAMPANYA KOŞULLARI

298 Sayılı Kanun madde 55/B'de yer aldığı üzere “*Seçime katılan siyasi partiler ve bağımsız adaylar, seçim propaganda süresinin sona ermesine kadar, yazılı basında ilan ve reklam yoluyla veya internet sitesi açarak sözlü, yazılı veya görüntülü propaganda yapabilirler.*” Mevzuat, seçim hukukunun temel ilkeleri olan eşitlik, serbestlik, dürüstlük ilkelerine uygun olarak, medyanın seçim kampanyalarına tarafsız olarak yer vermesi gerektiğini öngörmektedir.

Seçim takviminin başlangıç tarihi olan 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren siyasi partilerin ve bağımsız adayların medyada eşit fırsatlar ile yer almadığı gözlemlenmiştir. 31 Mart Seçimleri ile ilgili Uluslararası Şeffaflık Derneği'nin “2019 Yerel Seçimleri TRT İzleme Çalışması”nda siyasi partilere ayrılan süreler yer almaktadır. 28 Ocak-28 Şubat tarihleri arasındaki ana haber bültenlerinin incelendiği çalışmada, AK PARTİ'ye 99 dakika ile yüzde 45 oranında, CHP'ye 59 dakika ile yüzde 27 oranında, MHP'ye 38 dakika ile yüzde 17 oranında, İYİ Parti'ye 17 dakika ile yüzde 8 oranında, DSP'ye 4 dakika ile yüzde 2 oranında, HDP'ye 2 dakika ile

¹⁴<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019BeldeBelediyeMeclis-SecimeKatilanSayi.pdf>

¹⁵<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019Buyuksehir-AdayListesi.pdf>

¹⁶<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilGenel-AdayListesi.pdf>

¹⁷<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilceBelediyeBsk-AdayListesi.pdf>

¹⁸<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019ilceBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf>

¹⁹<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019BeldeBelediyeBsk-AdayListesi.pdf>

²⁰<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/2019BeldeBelediyeMeclis-AdayListesi.pdf>

yüzde 1 oranında yer verildiği, diğer partilere ve bağımsız adaylara ise hiç yer verilmediği belirtilmiştir.²¹ Bununla birlikte CHP'ye ayrılan sürenin yüzde 60'ının, İYİ Parti'ye ayrılan sürenin yüzde 70'inin ve HDP'ye ayrılan sürenin tamamının parti içi karışıklıklarla ilgili olduğuna değinilmiştir. 1 Mart-13 Mart tarihleri arasındaki ana haber bültenlerinin incelendiği çalışmada ise, yerel seçime ayrılan 127 dakikalık yayın süresinde AK PARTİ'ye 76 dakika ile yüzde 59,84 oranında, CHP'ye 36 dakika ile yüzde 28,35 oranında, MHP'ye 9 dakika ile yüzde 7,09 oranında, İYİ Parti'ye 6 dakika ile yüzde 4,72 oranında yer verilirken diğer partilere ve bağımsız adaylara ise hiç yer verilmediği ifade edilmiştir.²²

²¹ <http://www.seffaflik.org/wp-content/uploads/2019/03/TRT-1-izleme-Subat.png>

²² <http://www.seffaflik.org/wp-content/uploads/2019/03/TRT-Haber-%C4%B0zleme.png>

II. BÖLÜM

31 MART 2019: OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ VE ÖNCESİ

2.1. SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ

- Seçim gününe katkı sağlamak için yaptığımız bilgilendirme kampanyaları neticesinde sosyal medyada yayımlanan paylaşımlarımız ortalama **200.000** kişiye ulaştı.
- Gönüllü sandık gözlemcilerine yönelik çevrimiçi eğitim videolarımız ve seçmenlere yönelik çevrimiçi eğitim videolarımız yaklaşık **570.000 kez** izlendi.
- Gönüllü sandık gözlemciliği kayıtlarını açtığımız tarihten itibaren internet sitemiz **300.000 kez** ziyaret edildi.
- 4 haftada, gönüllü sandık gözlemciliği organizasyonu yaptığımız tüm il ve ilçelerde, toplam **80 kez** yüz yüze eğitim gerçekleştirdik.
- Gönüllü sandık gözlemciliği kayıtlarını açtığımız tarihten itibaren 31 gün içerisinde **11.000'e** yakın gönüllü başvurusu aldık.
- “**T3 Tutanak Gönder**” mobil uygulamamız; “Süreç Kontrolü”, “Seçim Bilgi Bankası” gibi özelliklerinin güncellenmesiyle, seçmenlerin ve gözlemcilerin gün boyu ihtiyaç duyabilecekleri tüm araçlara ve bilgilere ulaşmasını sağladı.

2.2. SEÇİM GÜNÜ

2.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler

- 31 Mart günü, 8000’i aşkın gönüllümüz, 200’ün üzerinde avukat ile birlikte **58 ilin 313 ilçesinde** sandık başındaydı. Gönüllülerimiz, seçim gününün hukuka uygun olarak gerçekleşmesi için gerekli durumlarda şikâyet ve itiraz yoluna başvurdu.
- “**T3 Tutanak Gönder**” mobil uygulamamız, 31 Mart Seçimleri için güncellenerek kullanıcılara açıldığı günden itibaren seçim gününe kadar **2567** kişi tarafından indirildi ve seçim günü, daha önceki seçimlerde uygulamayı indirmiş olan kullanıcılar da dâhil olmak üzere toplam **10.541** kişi tarafından kullanıldı. Gönüllülerimiz sandık sonuç tutanak görsellerini mobil uygulama aracılığıyla T3 sistemimize gönderdi.

2.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular

Şimdiye kadar gönüllü görev aldığımız 7 seçimde olduğu gibi, 31 Mart günü de saat 06.30'dan itibaren Oy ve Ötesi gönüllülerinin ve gönüllü avukatlarının çalışmaya başladığı çağrı hattımızdan çağrı kabul ettik. Gün içinde yaklaşık 400 çağrı cevapladık ve arayanlara hukuki destek verdik. Konularına göre tasniflendiğinde çağrı hattımıza Türkiye'nin çeşitli illerinden ulaşan çağrılarda öne çıkan sorunlar aşağıdaki şekildedir:

- Siyasi parti gözlemcilerinin, binaya ve/veya sandık çevresine (sınıfa) alınmaması,
- Sandık çevresinde yeterli sayıda veya hiç gözlemci bulunmaması,
- Sandık kurulunda yeterli sayıda kurul üyesi bulunmamasına rağmen kurulun eksik sayıda üye ile oluşturulması,
- Sandık kurulu başkan ve üyelerinin oy kullanımı sırasında herhangi bir sebeple seçmen ile birlikte oy verme kabinine girmesi,
- Oy kabinine telefon/görüntü kaydedici cihazla girilmesi,
- Zarfların açılması ve oyların sayım dökümü esnasında, hesaba katılmayan pusulalar ile geçersiz zarf ve pusulaların mevzuata aykırı tespiti,
- Seçmenlere kimlik tespiti yapılmaksızın oy kullanırılması nedeniyle mükerrer oy kullanılması/yanlış sandıkta oy kullanılması/doğru sandıkta oy kullanılmakla birlikte yanlış yere imza atılması,
- Seçim yasaklarına aykırı olarak seçim propagandası yapılması,
- Bazı sandık kurullarının sandık sonuç tutanaklarını, sayım-döküm aşaması tamamlanmadan imzalaması,
- Siyasi parti gözlemcileri ile seçmenlerin, sayım ve döküm işlemlerini izlemeye alınmaması ve/veya binalardan çıkarılması.

2.2.3. T3 Karşılaştırmamız ve Sonuçları

“T3 Tutanak Gönder” mobil uygulaması, herkes tarafından akıllı mobil cihazlara ücretsiz olarak indirilebilen ve temel işlevi, sandık sonuç tutanağı fotoğraflarının Oy ve Ötesi'nin Türkiye Tutanak Teyit ("T3") sistemine gönderilmesi olan bir uygulamadır.²³ Oy ve Ötesi gönüllüsü olsun olmasın, herkes T3 Tutanak Gönder mobil uygulaması ile T3'e sandık sonuç tutanağı fotoğrafı gönderebilir. T3 Tutanak Gönder mobil uygulaması, tutanak fotoğrafı gönderme özelliğinin yanı sıra, oy verme öncesi/oy verme/oy sayımı süreçlerine ilişkin

²³ <https://oyveotesi.org/t3-nedir-nasil-calisir/>

hatırlatma ve bilgilendirmeler içermekte ve oy verme işlemi sırasında gerçekleşecek olası ihlallerin anlık olarak Oy ve Ötesi'ne bildirilmesine imkân tanımaktadır. Ayrıca uygulama, seçim gününde, kullanıcıların Oy ve Ötesi'nden duruma özel anketler almasına olanak sağlamaktadır.

31 Mart Seçimleri'nde gönüllülerimiz tarafından "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla 28 ilden **17.287**'si büyükşehir belediye başkanı seçimine ve **15.445**'i belediye başkanı seçimine ait toplam **32.732** tutanak fotoğrafı gönderilmiştir.

Gönderilen tüm tutanaklar arasından mükerrer olanlar ayrıştırıldıktan sonra elde ettiğimiz tekil tutanak sayısı ise büyükşehir belediye başkanı seçimi için **13.448**, belediye başkanı seçimi için ise **12.607** olmuştur.

"T3 (Türkiye Tutanak Teyit) Sistemi", sandık çevresindeki seçmenlerin "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla gönderdiği tutanak fotoğraflarının, gönüllüler tarafından, görsel veriden sayısal veriye dönüştürülmesi esasına dayanan bir yazılımdır. Bilgisayar başındaki T3 gönüllüleri, mobil uygulamadan gelen tutanaklar T3 sistemine yüklendikçe, tutanak fotoğraflarında gördükleri oy adetlerini, sayısal veri olarak sisteme girer. 3 farklı T3 gönüllüsü tarafından aynı sayısal veri girilerek doğrulanmadığı sürece hiçbir tutanak fotoğrafı teyit edilmiş sayılmaz; sistem içerisinde farklı T3 gönüllülerinin önüne düşerek teyit edilmeyi beklemeye devam eder.

Teyit edilen tutanağa ait sayısal veri, ilgili sandığa ait YSK sayısal verisi ile karşılaştırılır ve arada herhangi bir fark var ise bu fark, itiraz süresi içerisinde, kamuoyuyla ve itiraza yetkili mercilerle paylaşılır.

31 Mart Seçimleri'nde **25.350** T3 gönüllüsü veri girişi yapmış ve bu sayede "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla bize gönderilen tutanak fotoğrafları YSK'nın kesin olmayan sayısal verileri ile karşılaştırılmıştır.

a. Tutanak Teyit

Türkiye'nin dört bir yanından ulaşan tutanakların **50.120**'si, T3 sistemimiz aracılığıyla teyit edildi. Bu tutanaklardan, aynı sandığa ait olanlar elendiğinde kalan tekil tutanak sayısı **37.502**'dir. Teyit edilen tekil tutanakların karşılaştırılması sonucunda, Türkiye genelindeki

371 sandığa ait sonuç tutanağında (139'u belediye başkanlığı, 232'si büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerine ait olmak üzere) uyuşmazlık bulunduğu tespit edildi.

Yapılan karşılaştırma sonucunda, illere ve seçim türlerine tasniflenen uyuşmazlıkların sayısal verisi internet sitemizde yayımlanmıştır.²⁴ Ayrıca, seçmenler tarafından 31 Mart 2019'dan 2 Nisan 2019'a kadar gönderilen tüm sandık sonuç tutanağı fotoğrafları ile sandık bazlı kesin olmayan YSK sonuçlarına, YSK tarafından resmî sonuçlar açıklanana kadar, internet sitemizde yer verilmiştir.

Diğer yandan, yaptığımız analiz sonucunda uyuşmazlık tespit edilen tutanaklar, her zaman olduğu gibi, itiraz süresi içerisinde, seçime katılan tüm siyasi partilere bildirilmiştir.

b. Kesin Olmayan Resmi Verilere Göre %95 ve Üzeri Tek Taraflı Oy Kullanımı

Tablo 1- Kesin olmayan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'i ve fazlasının büyükşehir belediyesi seçimleri için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AK PARTİ	657	101.613
CHP	348	80.837
HDP	70	11.412
SAADET	17	2.256
MHP	7	1.018
İYİ PARTİ	3	613

²⁴ <https://oyveotesi.org/t3-uyusmazlik-dagilim-tablosu/>

DİĞER	1	87
--------------	---	----

Tablo 2- Kesin olmayan YSK verilerine göre, kullanılan geçerli oyların %95'inin ve fazlasının **belediye seçimleri** için tek bir parti adayına verildiği sandıkların dökümü

Siyasi Parti İsmi	Partinin %95 ve Üzeri Oy Aldığı Sandık Sayısı	Alınan Toplam Oy
AK PARTİ	456	73.339
CHP	138	30.756
HDP	87	14.581
MHP	32	3.453
DİĞER	18	2.293
İYİ PARTİ	12	1.332
SAADET	9	832

c. Kesin Olmayan Resmi Verilere Göre %95 ve Üzeri Seçmen Katılımı

Tablo 1- Kesin olmayan YSK verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucuna göre **büyükşehir belediyesi seçimleri** için %95 ve üzeri seçmen katılımı

%95 ve Üzeri Seçmen Katılımı		
Sandık Sayısı	Toplam Seçmen Sayısı	Toplam Kullanılan Oy
2976	447.320	444.798

Tablo 2- Kesin olmayan YSK verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucuna göre **belediye seçimleri için %95 ve üzeri seçmen katılımı**

%95 ve Üzeri Seçmen Katılımı Toplam Kullanılan Oy		
Sandık Sayısı	Toplam Seçmen Sayısı	Toplam Kullanılan Oy
3348	502.305	500.116

2.2.4. Ülke Ortalamasının Üzerinde Seçime Katılımın Görüldüğü Sandıklar

Kesin olmayan YSK verilerini baz alarak yaptığımız analiz sonucu büyükşehir seçimi için toplam 502.305 oyun kullanıldığı 3.348 sandıkta, ilçe belediyesi seçimi için ise toplam 447.320 oyun kullanıldığı 2.976 sandıkta, ilgili sandıklarda kayıtlı bulunan seçmenlerin %95'inden fazlasının oy kullandığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de seçime ortalama katılım oranının üzerinde katılımın gerçekleştiği bu sandıklarla ilgili, YSK'nın duyurduğu kesin sonuçları kullanarak yaptığımız analiz çalışmasında bu tip sandıkların ülke genelinde 565 ilçede karşımıza çıktığını gördük. Daha detaylı yaptığımız inceleme sonucunda, aşağıdaki tabloda listelenen belediye seçimleri için %95 ve üzeri seçime katılımın yaşandığı sandık sayısının ilçedeki toplam sandık sayısına oranı en yüksek olan ilçe %50 ile Kilis'e bağlı Musabeyli olurken, bu sandıklarda oy kullanan seçmen sayısı ilçenin toplam seçmen sayısının %36,97'sini (belediye başkanlığı seçimleri) oluşturmuştur.

Bu sandıklarda oy kullanan seçmen sayısının o ilçe toplam seçmen sayısına oranı %0,01 ile %39,44 arasında değişmektedir.

İlçe Belediyesi Seçimleri					
%95 Üzeri Katılım				İlçeye Oranları	
İl	İlçe Adı	Sandık Sayısı	Sandıklardaki Seçmen Sayısı	Sandık Sayısı	Sandıklardaki Seçmen Sayısı
OSMANİYE	SUMBAS	2	633	40,00%	39,44%

KİLİS	MUSABEYLİ	2	244	50,00%	36,97%
ŞANLIURFA	HARRAN	65	13538	38,24%	34,96%
KONYA	ALTINEKİN	14	3502	29,17%	34,36%
KIRIKKALE	KARAKEÇİLİ	3	762	27,27%	29,65%
ADİYAMAN	TUT	4	727	36,36%	27,76%
BİLECİK	İNHİSAR	2	282	33,33%	25,97%
OSMANİYE	HASANBEYLİ	2	432	28,57%	22,36%
KIRŞEHİR	AKÇAKENT	1	147	25,00%	21,84%
KÜTAHYA	ASLANAPA	1	333	16,67%	20,50%
AKSARAY	ESKİL	14	2342	27,45%	20,08%
GAZİANTEP	KARKAMIŞ	16	1275	36,36%	18,58%
ANKARA	AYAŞ	11	2513	20,37%	18,27%
ERZİNCAN	İLİÇ	2	477	20,00%	16,70%
ADİYAMAN	SİNCİK	2	466	18,18%	16,07%
GAZİANTEP	YAVUZELİ	11	2010	18,33%	15,11%
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	80	15322	20,30%	14,97%
AFYONKARAHİSAR	ÇOBANLAR	3	894	13,64%	14,73%
BURDUR	ÇELTİKÇİ	1	261	16,67%	14,53%
KIRIKKALE	ÇELEBİ	1	138	20,00%	14,39%
ESKİŞEHİR	SEYİTGAZİ	18	1601	26,87%	14,30%
ADANA	KARAIŞALI	21	2323	25,30%	13,90%
AMASYA	GÖYNÜCEK	1	248	14,29%	13,76%
MARDİN	ÖMERLİ	21	1238	36,21%	13,29%
BOLU	DÖRTDİVAN	1	330	9,09%	13,21%
ANKARA	KALECİK	13	1377	19,12%	12,89%
AYDIN	KOÇARLI	12	2470	14,46%	12,86%
AYDIN	BOZDOĞAN	16	3399	15,09%	12,81%
ÇANKIRI	BAYRAMÖREN	1	64	33,33%	12,50%
KIRŞEHİR	AKPINAR	1	272	12,50%	12,47%
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	33	6215	15,49%	12,27%
MARDİN	YEŞİLLİ	5	1021	15,63%	12,12%
ANKARA	ÇAMLIDERE	9	1497	15,25%	11,96%
KASTAMONU	İHSANGAZİ	2	239	16,67%	11,83%
EDİRNE	ENEZ	2	400	16,67%	11,80%
KONYA	DERBENT	4	396	25,00%	11,57%
KASTAMONU	DADAY	2	269	20,00%	11,52%
BALIKESİR	BİGADİÇ	20	4309	13,25%	11,37%
AĞRI	HAMUR	1	217	14,29%	11,29%
ERZURUM	PAZARYOLU	7	403	15,22%	11,17%
ESKİŞEHİR	MİHALIÇÇIK	13	816	22,03%	11,16%
BALIKESİR	İVRİNDİ	16	2961	14,04%	11,16%
ANTALYA	ELMALI	15	3380	12,50%	11,15%
BURSA	ORHANELİ	12	1720	14,12%	10,88%
ANKARA	KIZILCAHAMAM	27	2886	18,24%	10,62%
ÇORUM	ORTAKÖY	1	250	11,11%	10,52%
MERSİN	GÜLNAR	18	2118	18,56%	10,45%

KASTAMONU	SEYDİLER	2	203	16,67%	10,43%
ŞANLIURFA	HİLVAN	23	2734	18,70%	10,40%
AYDIN	KARPUZLU	5	951	12,82%	10,34%
KARAMAN	BAŞYAYLA	1	134	14,29%	9,61%
AFYONKARAHİSAR	EVCİLER	1	261	9,09%	9,40%
ADANA	ALADAĞ	7	1187	12,73%	9,37%
KONYA	AKÖREN	3	396	15,79%	9,05%
ARTVİN	MURGUL	1	331	9,09%	9,01%
DENİZLİ	ÇARDAK	3	617	10,71%	8,85%
ERZİNCAN	KEMAH	3	123	25,00%	8,80%
KASTAMONU	BOZKURT	3	365	17,65%	8,79%
KIRIKKALE	SULAKYURT	1	159	12,50%	8,77%
ADANA	KARATAŞ	7	1522	9,59%	8,67%
TOKAT	BAŞÇİFTLİK	1	255	9,09%	8,55%
ÇORUM	UĞURLUDAĞ	1	251	9,09%	8,52%
KARAMAN	AYRANCI	2	148	25,00%	8,36%
MARDİN	DERİK	14	2932	9,72%	8,36%
ESKİŞEHİR	HAN	4	168	23,53%	8,33%
BALIKESİR	SAVAŞTEPE	16	1171	20,51%	8,29%
MANİSA	KÖPRÜBAŞI	14	889	22,58%	8,20%
MARDİN	DARGEÇİT	13	1365	17,11%	8,20%
DENİZLİ	BEYAĞAÇ	2	448	9,09%	8,14%
DİYARBAKIR	KOCAKÖY	6	839	14,29%	8,00%
TOKAT	ARTOVA	1	236	9,09%	7,95%
BURSA	BÜYÜKORHAN	7	650	13,73%	7,83%
BURSA	HARMANCIK	7	431	16,67%	7,75%
ANTALYA	DEMRE	6	1494	9,68%	7,72%
ORDU	KABADÜZ	2	620	6,06%	7,71%
ANKARA	ELMADAĞ	12	2495	10,34%	7,65%
KASTAMONU	ABANA	3	205	25,00%	7,54%
TUNCELİ	ÇEMİŞGEZEK	1	197	9,09%	7,40%
BALIKESİR	KEPSUT	12	1283	13,04%	7,26%
SAMSUN	AYVACIK	6	1191	9,23%	7,23%
ESKİŞEHİR	GÜNYÜZÜ	2	368	7,69%	7,14%
KASTAMONU	DEVREKANI	2	286	13,33%	6,92%
TEKİRDAĞ	HAYRABOLU	10	1780	10,00%	6,89%
GİRESUN	DOĞANKENT	1	185	10,00%	6,88%
AYDIN	ÇİNE	16	2760	10,00%	6,83%
SAKARYA	PAMUKOVA	10	1454	11,76%	6,72%
UŞAK	ULUBEY	2	346	9,52%	6,63%
İZMİR	KINIK	8	1427	9,20%	6,58%
ANKARA	KAHRAMANKAZAN	19	2423	14,07%	6,58%
SİNOP	TÜRKELİ	1	293	6,67%	6,54%
AYDIN	YENİPAZAR	4	661	9,52%	6,53%
BİNGÖL	ADAKLI	1	150	10,00%	6,44%

KONYA	YALIHÜYÜK	1	98	14,29%	6,44%
ŞANLIURFA	EYYÜBİYE	55	11886	8,89%	6,31%
ŞANLIURFA	SİVEREK	42	8676	8,38%	6,26%
KAHRAMANM ARAŞ	ÇAĞLAYANCERİT	5	1039	8,47%	6,24%
KONYA	TAŞKENT	2	360	8,00%	6,20%
GAZİANTEP	NURDAĞI	10	1627	9,62%	6,19%
ISPARTA	YENİŞARBADEM Lİ	1	107	12,50%	6,15%
HATAY	YAYLADAĞI	7	1358	7,95%	6,12%
KÜTAHYA	HİSARCIK	1	236	7,14%	6,10%
BURDUR	ÇAVDIR	1	232	6,67%	6,01%
GÜMÜŞHANE	KÜRTÜN	1	192	8,33%	5,99%
HATAY	KIRIKHAN	21	4463	8,20%	5,92%
ANKARA	BEYPAZARI	24	2162	14,91%	5,91%
AFYONKARAHİ SAR	İSCEHİSAR	2	513	6,45%	5,88%
MERSİN	AYDINCIK	4	501	12,12%	5,83%
BİLECİK	GÖLPAZARI	1	272	6,25%	5,78%
ŞANLIURFA	HALİLİYE	70	12039	10,01%	5,77%
MALATYA	ARGUVAN	6	403	11,54%	5,70%
GİRESUN	PİRAZİZ	1	346	4,55%	5,68%
SAKARYA	GEYVE	13	2011	8,50%	5,57%
KONYA	GÜNEYSINIR	2	376	6,67%	5,46%
MERSİN	MUT	16	2552	8,51%	5,41%
ORDU	ÇAYBAŞI	3	564	6,82%	5,40%
MERSİN	ÇAMLIYAYLA	3	388	11,11%	5,34%
TEKİRDAĞ	MALKARA	13	2239	7,93%	5,30%
ÇANAKKALE	ECEBAT	1	242	6,67%	5,28%
TUNCELİ	PÜLÜMÜR	2	86	20,00%	5,22%
DİYARBAKIR	ÇINAR	9	2071	5,59%	5,22%
AYDIN	KÖŞK	5	1054	6,85%	5,14%
MARDİN	MAZIDAĞI	7	1081	7,61%	5,14%
KAYSERİ	PINARBAŞI	12	1042	8,22%	5,04%
KASTAMONU	İNEBOLU	2	358	7,14%	5,01%
ISPARTA	SÜTÇÜLER	1	94	10,00%	4,98%
KONYA	EMİRGAZİ	2	298	7,69%	4,97%
ISPARTA	SENİRKENT	1	193	6,25%	4,88%
BALIKESİR	DURSUNBEY	17	1402	10,49%	4,85%
KAYSERİ	İNCESU	5	892	7,58%	4,84%
ANTALYA	AKSEKİ	6	539	9,52%	4,79%
ERZURUM	PASINLER	10	870	10,53%	4,67%
BURSA	İZNİK	11	1613	8,80%	4,65%
MANİSA	ALAŞEHİR	17	3476	6,18%	4,56%
DÜZCE	GÜMÜŞOVA	1	260	5,26%	4,53%
UŞAK	SİVASLI	1	242	5,56%	4,50%
BATMAN	SASON	3	374	7,32%	4,41%
MANİSA	GÖRDES	9	1004	9,09%	4,40%

MANİSA	DEMİRCİ	11	1330	7,69%	4,38%
ANTALYA	GAZİPAŞA	9	1662	6,57%	4,33%
SAKARYA	KAYNARCA	5	778	6,41%	4,30%
ESKİŞEHİR	SİVRİHİSAR	12	714	12,37%	4,29%
MUĞLA	YATAĞAN	6	1523	4,65%	4,26%
MUĞLA	MİLAS	25	4564	6,68%	4,23%
ANKARA	NALLIHAN	19	950	15,32%	4,23%
KONYA	HALKAPINAR	2	142	10,53%	4,19%
ANKARA	ÇUBUK	31	2661	12,81%	4,19%
MERSİN	ERDEMLİ	19	4227	5,62%	4,17%
MANİSA	SELENDİ	5	672	5,95%	4,16%
ISPARTA	AKSU	1	59	10,00%	4,12%
ESKİŞEHİR	MAHMUDIYE	2	255	6,90%	4,12%
DENİZLİ	KALE	3	631	4,76%	4,11%
KAHRAMANM ARAŞ	PAZARCIK	13	1916	7,03%	4,11%
BOLU	MUDURNU	1	146	7,14%	4,08%
İSTANBUL	ŞİLE	8	1189	6,96%	4,06%
KONYA	ÇUMRA	9	1878	5,59%	4,04%
ARTVİN	YUSUFELİ	2	210	10,00%	4,02%
KASTAMONU	ÇATALZEYTİN	1	80	14,29%	4,00%
AYDIN	BUHARKENT	3	365	8,82%	3,77%
ŞANLIURFA	SURUÇ	11	2218	4,89%	3,74%
DENİZLİ	HONAZ	3	843	3,75%	3,73%
ISPARTA	ATABEY	1	111	7,69%	3,72%
ANKARA	AKYURT	7	887	8,24%	3,71%
ÇANKIRI	ŞABANÖZÜ	1	244	4,35%	3,71%
ARDAHAN	POSOĞ	1	56	16,67%	3,71%
MUĞLA	DALAMAN	6	1079	6,12%	3,65%
İZMİR	BAYINDIR	6	1151	4,80%	3,65%
ŞANLIURFA	KARAKÖPRÜ	32	4260	8,06%	3,63%
ÇORUM	BOĞAZKALE	1	47	16,67%	3,61%
NİĞDE	ULUKIŞLA	1	185	5,56%	3,56%
ELAZIĞ	SİVRİCE	1	112	7,69%	3,50%
ERZURUM	ŞENKAYA	8	479	8,70%	3,48%
SAKARYA	TARAKLI	3	181	10,71%	3,47%
KAHRAMANM ARAŞ	TÜRKOĞLU	8	1616	4,91%	3,44%
ŞANLIURFA	BOZOVA	9	1211	5,81%	3,41%
MANİSA	KULA	8	1169	5,67%	3,38%
ARDAHAN	DAMAL	1	80	10,00%	3,36%
BALIKESİR	SINDIRGI	9	973	7,26%	3,36%
BALIKESİR	GÖNEN	23	1983	9,91%	3,34%
OSMANİYE	BAHÇE	2	344	5,56%	3,30%
ANTALYA	KUMLUCA	7	1654	4,24%	3,28%
GAZİANTEP	OĞUZELİ	10	674	8,47%	3,24%
ŞANLIURFA	HALFETİ	4	876	3,64%	3,24%

ÇANKIRI	ILGAZ	1	189	4,55%	3,20%
ESKİŞEHİR	ALPU	3	295	6,38%	3,20%
İZMİR	KIRAZ	6	1072	4,69%	3,17%
SİVAS	AKINCILAR	1	64	10,00%	3,16%
ANTALYA	SERİK	12	2789	4,14%	3,12%
ANKARA	GÜDÜL	3	273	7,32%	3,05%
ANTALYA	DÖŞEMEALTI	6	1369	4,05%	3,05%
HATAY	PAYAS	3	841	3,53%	3,00%
HATAY	HASSA	5	1124	3,76%	2,98%
SAMSUN	LADİK	9	412	11,11%	2,97%
BALIKESİR	BALYA	3	341	5,00%	2,96%
ANKARA	HAYMANA	7	960	4,90%	2,95%
SAMSUN	TEKKEKÖY	5	1126	3,50%	2,87%
ANTALYA	KORKUTELİ	5	1239	3,21%	2,86%
BURDUR	KARAMANLI	1	126	5,56%	2,86%
BALIKESİR	MANYAS	6	460	8,00%	2,85%
KÜTAHYA	ŞAPHANE	1	70	9,09%	2,85%
HATAY	ALTINÖZÜ	4	1044	3,05%	2,83%
MALATYA	HEKİMHAN	5	530	5,21%	2,81%
SAKARYA	HENDEK	8	1664	3,69%	2,78%
DİYARBAKIR	LİCE	6	501	6,82%	2,77%
KONYA	KADINHANI	7	627	6,86%	2,74%
ORDU	KABATAŞ	1	255	2,70%	2,73%
MERSİN	BOZYAZI	5	545	7,04%	2,71%
OSMANİYE	TOPRAKKALE	1	192	4,00%	2,71%
DENİZLİ	SERİNHİSAR	1	299	2,70%	2,70%
SAKARYA	KARAPÜRÇEK	1	249	2,94%	2,68%
KONYA	CİHANBEYLİ	5	991	3,68%	2,64%
ADANA	SARIÇAM	13	2981	3,59%	2,64%
MALATYA	ARAPGİR	6	228	8,57%	2,62%
HATAY	REYHANLI	7	1497	3,66%	2,60%
BURSA	KELES	2	273	4,08%	2,60%
NEVŞEHİR	DERİNKUYU	1	192	3,85%	2,56%
KAYSERİ	YEŞİLHİSAR	2	337	3,77%	2,54%
KAHRAMANM ARAŞ	ANDIRIN	2	644	1,98%	2,50%
ADANA	YUMURTALIK	2	359	3,77%	2,50%
ÇANAKKALE	BAYRAMIÇ	1	296	2,56%	2,50%
MUĞLA	KAVAKLIDERE	1	208	3,23%	2,47%
ELAZIĞ	AĞIN	1	36	14,29%	2,46%
TEKİRDAĞ	MURATLI	5	538	6,67%	2,44%
KÜTAHYA	EMET	1	203	3,33%	2,44%
KAHRAMANM ARAŞ	EKİNÖZÜ	1	211	3,03%	2,44%
SAMSUN	ALAÇAM	3	500	3,23%	2,43%
MARDİN	KIZILTEPE	27	3484	5,13%	2,41%
BALIKESİR	BURHANİYE	8	1100	5,19%	2,41%

SAMSUN	HAVZA	11	735	7,38%	2,35%
ADANA	TUFANBEYLİ	5	307	8,20%	2,35%
DENİZLİ	SARAYKÖY	4	538	4,76%	2,33%
KONYA	HADİM	3	215	5,88%	2,31%
İZMİR	BERGAMA	18	1842	5,75%	2,29%
MERSİN	ANAMUR	8	1127	4,40%	2,24%
ERZURUM	TORTUM	4	335	4,71%	2,22%
TEKİRDAĞ	ŞARKÖY	4	584	4,30%	2,20%
BURSA	MUSTAFAKEMA LPAŞA	14	1721	4,67%	2,18%
MALATYA	DOĞANŞEHİR	5	642	4,46%	2,18%
ESKİŞEHİR	ÇİFTELER	2	253	4,00%	2,18%
MANİSA	KIRKAĞAÇ	4	639	3,67%	2,17%
KAHRAMANM ARAŞ	GÖKSUN	6	854	3,75%	2,14%
MARDİN	SAVUR	3	353	4,23%	2,14%
ERZURUM	HORASAN	5	515	3,88%	2,11%
ŞANLIURFA	CEYLANPINAR	5	993	3,05%	2,09%
ERZİNCAN	ÜZÜMLÜ	1	121	4,55%	2,07%
KAYSERİ	SARIOĞLAN	3	266	5,66%	2,07%
ANKARA	POLATLI	13	1793	4,30%	2,06%
ESKİŞEHİR	SARICAKAYA	1	84	6,25%	2,06%
NEVŞEHİR	GÜLŞEHİR	1	185	3,23%	2,05%
KÜTAHYA	ALTINTAŞ	1	80	7,14%	2,04%
GAZİANTEP	İSLAHİYE	6	886	3,75%	2,03%
AMASYA	GÜMÜŞHACIKÖ Y	1	237	2,38%	2,03%
ESKİŞEHİR	BEYLİKOVA	1	111	3,33%	2,01%
SAMSUN	KAVAK	5	343	4,59%	2,01%
SAMSUN	19 MAYIS	2	398	2,60%	1,98%
ANTALYA	MANAVGAT	15	3203	2,87%	1,98%
ANTALYA	FİNİKE	4	712	3,17%	1,98%
MANİSA	GÖLMARMARA	1	227	2,17%	1,97%
KOCAELİ	KANDIRA	5	747	2,79%	1,95%
DENİZLİ	ACIPAYAM	5	856	3,25%	1,94%
SAMSUN	ASARCIK	1	241	1,79%	1,94%
ISPARTA	EĞİRDİR	1	235	2,13%	1,93%
ADANA	İMAMOĞLU	2	392	2,90%	1,91%
TRABZON	ARSİN	2	514	2,08%	1,91%
DENİZLİ	ÇAL	4	299	5,71%	1,91%
MARDİN	ARTUKLU	14	1954	3,87%	1,88%
ERZURUM	ÇAT	2	211	3,39%	1,88%
AYDIN	KUYUCAK	3	408	3,75%	1,88%
DİYARBAKIR	HAZRO	3	189	6,67%	1,87%
ERZURUM	UZUNDERE	1	133	3,33%	1,86%
MANİSA	SALİHLİ	14	2306	3,41%	1,85%
ADANA	SAİMBEYLİ	3	216	6,38%	1,85%
ANTALYA	GÜNDOĞMUŞ	1	126	2,86%	1,80%

YOZGAT	BOĞAZLIYAN	2	219	4,55%	1,78%
ERZURUM	OLTU	8	399	6,45%	1,78%
ORDU	ÇATALPINAR	1	202	2,33%	1,78%
AFYONKARAHİSAR	ŞUHUT	1	177	2,86%	1,78%
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	2	144	4,26%	1,77%
GAZİANTEP	ARABAN	3	361	3,49%	1,74%
MANİSA	SARIGÖL	4	491	3,74%	1,73%
ANTALYA	KAŞ	5	750	3,11%	1,70%
ADANA	FEKE	3	236	4,62%	1,69%
DİYARBAKIR	BİSMİL	18	1169	6,50%	1,68%
KARAMAN	ERMENEK	3	127	8,57%	1,68%
MERSİN	TARSUS	29	3931	3,74%	1,66%
SİVAS	SUŞEHRİ	1	166	2,86%	1,66%
BİNGÖL	YEDİSU	1	18	16,67%	1,65%
MANİSA	AHMETLİ	2	210	4,17%	1,63%
İZMİR	SEFERİHİSAR	3	541	2,78%	1,63%
ANKARA	ŞEREFLİKOÇHİSAR	8	412	7,08%	1,61%
KAYSERİ	TOMARZA	5	273	6,10%	1,61%
ÇANAĞKALE	AYVACIK	1	107	4,55%	1,60%
TOKAT	TURHAL	3	738	2,00%	1,59%
DENİZLİ	ÇİVRİL	9	731	5,17%	1,58%
ERZURUM	NARMAN	3	149	5,17%	1,57%
GAZİANTEP	NİZİP	17	1375	5,25%	1,56%
ERZURUM	OLUR	2	87	4,26%	1,54%
DÜZCE	AKÇAKOCA	1	298	1,64%	1,54%
ORDU	AKKUŞ	1	285	1,18%	1,53%
KASTAMONU	ARAÇ	1	69	6,25%	1,52%
AFYONKARAHİSAR	SANDIKLI	2	354	2,67%	1,52%
ERZURUM	AŞKALE	7	246	6,86%	1,51%
ORDU	ULUBEY	2	337	2,27%	1,50%
BURSA	MUDANYA	6	1124	2,53%	1,50%
SİVAS	ŞARKIŞLA	1	238	1,92%	1,50%
VAN	GEVAŞ	2	279	2,74%	1,48%
BOLU	GEREDE	1	235	1,96%	1,48%
DİYARBAKIR	SİLVAN	5	758	2,56%	1,47%
TOKAT	REŞADİYE	1	95	4,55%	1,47%
MALATYA	DARENDE	5	316	4,81%	1,46%
KAYSERİ	HACILAR	1	131	3,23%	1,45%
MANİSA	SOMA	15	1153	5,28%	1,44%
MALATYA	YAZIHAN	1	182	1,85%	1,44%
BALIKESİR	HAVRAN	1	298	1,37%	1,43%
KÜTAHYA	PAZARLAR	1	38	9,09%	1,41%
SAKARYA	KARASU	3	667	1,91%	1,40%
BALIKESİR	BANDIRMA	9	1596	2,42%	1,38%
TEKİRDAĞ	SÜLEYMANPAŞA	17	2019	3,61%	1,37%

VAN	ÇATAK	1	174	1,85%	1,36%
ÇANKIRI	ORTA	1	29	12,50%	1,35%
MUĞLA	MENTEŞE	6	1103	2,18%	1,34%
ERZURUM	İSPİR	6	171	4,92%	1,34%
SAMSUN	TERME	4	766	1,86%	1,34%
ERZURUM	YAKUTIYE	10	1539	2,72%	1,34%
ERZURUM	AZİZİYE	6	528	3,66%	1,34%
KAHRAMANM ARAŞ	ONİKİŞUBAT	16	3551	1,86%	1,32%
ORDU	ÜNYE	9	1231	2,47%	1,32%
İZMİR	MENEMEN	8	1632	2,05%	1,32%
MANİSA	YUNUSEMRE	18	2129	3,44%	1,30%
BALIKESİR	GÖMEÇ	1	138	2,70%	1,29%
AFYONKARAHİ SAR	MERKEZ	7	1918	1,53%	1,29%
KONYA	SARAYÖNÜ	2	251	2,74%	1,29%
ÇORUM	DODURGA	1	27	11,11%	1,28%
BURSA	YENİŞEHİR	5	517	3,21%	1,26%
KÜTAHYA	SİMAV	2	234	3,03%	1,25%
AMASYA	MERKEZ	4	925	1,73%	1,25%
ŞANLIURFA	BİRECİK	6	677	2,88%	1,23%
BAYBURT	MERKEZ	3	307	3,57%	1,23%
NİĞDE	BOR	1	341	1,10%	1,22%
KONYA	BOZKIR	1	235	1,11%	1,20%
DİYARBAKIR	KULP	1	275	1,03%	1,20%
YALOVA	ARMUTLU	1	62	5,88%	1,19%
TRABZON	ŞALPAZARI	1	126	2,22%	1,18%
DENİZLİ	GÜNEY	1	98	2,86%	1,18%
SİVAS	İMRANLI	1	30	8,33%	1,18%
BURSA	GÜRSU	3	704	1,68%	1,18%
SAKARYA	AKYAZI	3	759	1,33%	1,17%
ANTALYA	AKSU	2	584	1,24%	1,17%
VAN	BAHÇESARAY	1	92	2,70%	1,16%
BALIKESİR	ALTIEYLÜL	11	1535	2,54%	1,16%
MANİSA	TURGUTLU	8	1374	2,17%	1,16%
SIİRT	MERKEZ	3	1019	1,12%	1,16%
ANKARA	GÖLBAŞI	7	1044	2,45%	1,16%
BALIKESİR	SUSURLUK	3	364	2,50%	1,16%
AYDIN	GERMENCİK	2	372	1,77%	1,15%
SAKARYA	FERİZLİ	2	219	2,94%	1,15%
MUĞLA	SEYDİKEMER	2	548	1,14%	1,15%
MUĞLA	ULA	1	235	1,35%	1,15%
ADANA	CEYHAN	8	1278	2,07%	1,15%
SAMSUN	SALIPAZARI	1	205	1,33%	1,14%
MALATYA	AKÇADAĞ	2	319	1,61%	1,14%
MANİSA	SARUHANLI	3	485	2,04%	1,14%
DİYARBAKIR	SUR	7	764	2,72%	1,13%

SAKARYA	KOCAALİ	3	228	3,95%	1,12%
DİYARBAKIR	ÇERMİK	4	345	2,92%	1,11%
ADANA	KOZAN	8	1038	2,48%	1,11%
SAKARYA	SAPANCA	2	332	1,90%	1,10%
İZMİR	ÖDEMİŞ	9	1132	2,49%	1,10%
AYDIN	SÖKE	7	980	2,40%	1,09%
BURSA	İNEGÖL	15	2033	2,51%	1,09%
SAMSUN	ÇARŞAMBA	5	1109	1,36%	1,09%
DİYARBAKIR	ERGANİ	5	877	1,71%	1,08%
KOCAELİ	GÖLCÜK	6	1267	1,66%	1,07%
KIRŞEHİR	MUCUR	1	104	2,70%	1,07%
BURSA	KESTEL	3	505	1,88%	1,05%
MARDİN	NUSAYBİN	13	652	5,63%	1,05%
SİVAS	DİVRİĞİ	2	81	5,56%	1,02%
MERSİN	MEZİTLİ	7	1398	1,68%	1,01%
MALATYA	KULUNCAK	1	73	3,03%	1,00%
ERZURUM	HINIS	5	162	4,31%	0,99%
İZMİR	MENDERES	3	701	1,30%	0,98%
ARTVİN	MERKEZ	2	164	3,33%	0,98%
SAKARYA	SÖĞÜTLÜ	1	106	2,33%	0,96%
SAMSUN	BAFRA	7	1059	1,80%	0,96%
HATAY	ANTAKYA	9	2325	1,20%	0,96%
DİYARBAKIR	HANİ	1	185	1,47%	0,96%
TEKİRDAĞ	ERGENE	2	440	1,42%	0,94%
TRABZON	DÜZKÖY	1	106	2,13%	0,93%
KAYSERİ	YAHYALI	1	247	1,02%	0,93%
İZMİR	TORBALI	5	1183	1,23%	0,93%
SİİRT	KURTALAN	1	190	1,54%	0,92%
MALATYA	PÜTÜRGE	2	108	2,22%	0,92%
İZMİR	SELÇUK	2	261	2,15%	0,92%
İZMİR	TİRE	4	601	1,71%	0,91%
KONYA	MERAM	10	2100	1,42%	0,91%
DENİZLİ	BAKLAN	1	41	5,00%	0,90%
ADIYAMAN	BESNİ	1	197	1,43%	0,90%
MUĞLA	DATÇA	1	156	1,75%	0,88%
ANTALYA	ALANYA	10	1814	1,50%	0,88%
İSTANBUL	ÇATALCA	2	496	1,10%	0,87%
DENİZLİ	BULDAN	1	179	1,18%	0,85%
ÇANAKKALE	BİGA	1	336	0,83%	0,84%
AYDIN	KARACASU	2	125	3,13%	0,84%
DENİZLİ	BOZKURT	1	73	2,86%	0,83%
ESKİŞEHİR	TEPEBAŞI	21	2212	2,53%	0,83%
ESKİŞEHİR	ODUNPAZARI	24	2462	2,61%	0,83%
KONYA	EREĞLİ	5	855	1,45%	0,82%
KOCAELİ	BAŞİSKELE	3	564	1,38%	0,82%
AYDIN	İNCİRLİOVA	3	302	2,50%	0,81%

AMASYA	MERZİFON	1	344	0,73%	0,81%
TEKİRDAĞ	SARAY	2	305	1,63%	0,80%
KONYA	SEYDİŞEHİR	4	380	2,23%	0,79%
KAYSERİ	SARIZ	2	66	4,00%	0,79%
MANİSA	AKHİSAR	8	1002	1,81%	0,76%
HATAY	BELEN	1	179	1,32%	0,75%
AFYONKARAHİSAR	BOLVADİN	2	158	2,22%	0,74%
TOKAT	NİKSAR	1	177	1,23%	0,74%
SAKARYA	ARİFİYE	1	219	1,02%	0,72%
HATAY	ARSUZ	2	447	0,98%	0,71%
ADANA	POZANTI	1	107	1,79%	0,69%
DÜZCE	MERKEZ	3	788	0,85%	0,69%
KÜTAHYA	MERKEZ	7	1131	1,38%	0,69%
ANTALYA	KEMER	1	201	1,11%	0,68%
KIRIKKALE	MERKEZ	3	912	0,73%	0,67%
KAHRAMANMARAŞ	ELBİSTAN	5	621	1,47%	0,65%
MERSİN	SİLİFKE	5	585	1,60%	0,64%
KONYA	KARAPINAR	2	218	1,67%	0,64%
İZMİR	FOÇA	1	161	1,19%	0,63%
BURSA	KARACABEY	4	392	1,81%	0,62%
MALATYA	DOĞANYOL	1	21	5,00%	0,61%
KAHRAMANMARAŞ	DULKADİROĞLU	4	868	0,87%	0,61%
BOLU	MERKEZ	3	686	0,85%	0,60%
KOCAELİ	İZMİT	8	1517	0,99%	0,59%
KAYSERİ	DEVELİ	4	266	2,27%	0,57%
BALIKESİR	EDREMİT	3	673	0,81%	0,57%
KONYA	SELÇUKLU	12	2431	0,94%	0,57%
DENİZLİ	ÇAMELİ	1	85	1,75%	0,56%
ERZURUM	KÖPRÜKÖY	2	54	3,70%	0,56%
KOCAELİ	KARAMÜRSEL	4	237	2,82%	0,55%
HATAY	İSKENDERUN	3	938	0,57%	0,54%
BURSA	NİLÜFER	8	1714	0,85%	0,54%
ANTALYA	KONYAALTI	4	639	1,11%	0,54%
KÜTAHYA	GEDİZ	1	90	1,75%	0,54%
AYDIN	SULTANHİSAR	1	82	1,79%	0,53%
TRABZON	SÜRMENE	1	108	1,06%	0,51%
KAYSERİ	BÜNYAN	3	112	3,30%	0,51%
KAHRAMANMARAŞ	AFŞİN	2	280	1,00%	0,51%
ORDU	FATSA	2	421	0,67%	0,50%
NEVŞEHİR	KOZAKLI	1	29	4,76%	0,50%
KAHRAMANMARAŞ	NURHAK	1	47	2,86%	0,50%
MUĞLA	FETHİYE	2	551	0,57%	0,48%
ÇORUM	İSKİLİP	1	64	2,04%	0,47%
KAYSERİ	KOCASINAN	8	1253	0,96%	0,47%

İZMİR	KEMALPAŞA	3	366	1,17%	0,47%
KASTAMONU	TOSYA	1	100	1,33%	0,45%
KONYA	KARATAY	4	957	0,62%	0,45%
VAN	ÇALDIRAN	1	149	0,75%	0,45%
BİLECİK	BOZÜYÜK	1	204	0,64%	0,41%
BURSA	ORHANGAZI	2	246	1,04%	0,41%
TRABZON	MAÇKA	1	91	0,94%	0,40%
ORDU	PERŞEMBE	2	112	1,68%	0,40%
MARDİN	MİDYAT	4	264	1,63%	0,39%
ÇORUM	OSMANCIK	1	82	1,39%	0,39%
KONYA	BEYŞEHİR	4	208	2,02%	0,39%
KAYSERİ	TALAS	2	399	0,62%	0,38%
ANKARA	BALA	1	111	0,90%	0,38%
ADANA	YÜREĞİR	5	1034	0,59%	0,38%
MERSİN	TOROSLAR	5	773	0,79%	0,38%
HATAY	SAMANDAĞ	1	304	0,39%	0,37%
BURDUR	GÖLHİSAR	1	40	2,78%	0,37%
TRABZON	AKÇAABAT	2	331	0,59%	0,37%
İZMİR	ALIAĞA	2	243	0,96%	0,37%
ERZURUM	PALANDÖKEN	5	410	1,45%	0,36%
ERZİNCAN	MERKEZ	3	329	1,02%	0,36%
KONYA	KULU	2	130	1,57%	0,36%
AYDIN	KUŞADASI	2	302	0,76%	0,35%
İZMİR	DİKİLİ	1	125	0,84%	0,35%
NİĞDE	MERKEZ	1	322	0,35%	0,34%
MUĞLA	KÖYCEĞİZ	1	95	1,02%	0,34%
DİYARBAKIR	YENİŞEHİR	4	412	1,01%	0,33%
TOKAT	YEŞİLYURT	1	12	7,14%	0,33%
DENİZLİ	TAVAS	2	115	1,48%	0,32%
MERSİN	YENİŞEHİR	2	583	0,37%	0,32%
DENİZLİ	MERKEZEFENDİ	3	667	0,45%	0,30%
ERZURUM	KARAYAZI	2	52	2,00%	0,30%
BURDUR	MERKEZ	1	175	0,52%	0,30%
NEVŞEHİR	MERKEZ	1	210	0,46%	0,30%
VAN	BAŞKALE	1	85	0,81%	0,30%
MANİSA	ŞEHZADELER	3	345	0,78%	0,29%
BURDUR	BUCAK	1	89	1,00%	0,28%
BALIKESİR	KARESİ	3	377	0,70%	0,28%
SAKARYA	ADAPAZARI	3	504	0,50%	0,26%
KOCAELİ	KARTEPE	1	219	0,39%	0,26%
UŞAK	MERKEZ	2	403	0,42%	0,26%
SAMSUN	VEZİRKÖPRÜ	4	171	1,44%	0,26%
ORDU	ALTINORDU	2	358	0,43%	0,25%
KARABÜK	MERKEZ	1	197	0,41%	0,25%
BATMAN	KOZLUK	1	40	1,67%	0,25%
SAMSUN	CANIK	1	168	0,45%	0,25%

KARAMAN	MERKEZ	1	266	0,29%	0,24%
KİLİS	MERKEZ	1	153	0,47%	0,24%
ANKARA	SİNCAN	5	861	0,46%	0,24%
MALATYA	BATTALGAZİ	2	477	0,31%	0,24%
TOKAT	MERKEZ	1	239	0,32%	0,24%
VAN	ERCİŞ	2	234	0,58%	0,24%
ANKARA	PURSAKLAR	2	230	0,69%	0,24%
AYDIN	EFELELER	3	494	0,45%	0,23%
AYDIN	NAZİLLİ	1	261	0,27%	0,23%
İZMİR	URLA	1	115	0,62%	0,23%
MALATYA	YEŞİLYURT	3	462	0,45%	0,22%
BURSA	OSMANGAZİ	6	1382	0,32%	0,22%
BURSA	GEMLİK	1	168	0,38%	0,20%
TEKİRDAĞ	ÇORLU	3	370	0,53%	0,20%
İSTANBUL	BEŞİKTAŞ	1	269	0,24%	0,19%
VAN	GÜRPINAR	1	42	0,93%	0,19%
İSTANBUL	KARTAL	2	663	0,20%	0,19%
İSTANBUL	MALTEPE	2	686	0,18%	0,18%
İSTANBUL	TUZLA	1	323	0,19%	0,18%
KOCAELİ	DERİNCE	1	186	0,32%	0,18%
GAZİANTEP	ŞAHİNBEY	12	984	0,71%	0,18%
İSTANBUL	BAYRAMPAŞA	1	333	0,17%	0,17%
BALIKESİR	AYVALIK	1	93	0,55%	0,17%
ANKARA	ETİMESGUT	3	639	0,25%	0,16%
KIRŞEHİR	MERKEZ	1	132	0,37%	0,15%
KOCAELİ	GEBZE	2	385	0,26%	0,15%
KOCAELİ	KÖRFEZ	2	170	0,56%	0,15%
MERSİN	AKDENİZ	1	241	0,19%	0,14%
İSTANBUL	BAŞAKŞEHİR	1	339	0,13%	0,13%
ANKARA	YENİMAHALLE	2	605	0,14%	0,13%
KIRKLARELİ	MERKEZ	1	70	0,59%	0,13%
SİVAS	MERKEZ	2	284	0,29%	0,12%
ÇANKIRI	MERKEZ	1	64	0,63%	0,12%
YOZGAT	MERKEZ	1	68	0,56%	0,12%
ADANA	ÇUKUROVA	2	326	0,25%	0,12%
İSTANBUL	EYÜPSULTAN	1	319	0,12%	0,12%
İSTANBUL	ATAŞEHİR	1	347	0,11%	0,11%
SAMSUN	İLKADIM	2	265	0,28%	0,11%
ADANA	SEYHAN	2	597	0,12%	0,11%
SAMSUN	ATAKUM	1	143	0,23%	0,10%
İZMİR	BORNOVA	2	309	0,20%	0,09%
ANTALYA	KEPEZ	1	342	0,09%	0,09%
ELAZIĞ	MERKEZ	4	220	0,54%	0,09%
DİYARBAKIR	BAĞLAR	2	207	0,28%	0,09%
İSTANBUL	BEYOĞLU	1	127	0,20%	0,08%
BURSA	YILDIRIM	2	340	0,15%	0,07%

AĞRI	MERKEZ	1	46	0,52%	0,07%
KÜTAHYA	TAVŞANLI	1	33	0,61%	0,06%
SİNOP	BOYABAT	1	12	1,67%	0,06%
ANKARA	KEÇİÖREN	4	387	0,21%	0,06%
BİLECİK	MERKEZ	1	18	0,83%	0,05%
ÇORUM	SUNGURLU	1	10	1,33%	0,04%
ÇORUM	MERKEZ	1	75	0,18%	0,04%
İZMİR	ÇEŞME	1	14	0,92%	0,04%
İZMİR	KONAK	1	113	0,12%	0,04%
VAN	EDREMİT	1	31	0,42%	0,04%
YALOVA	MERKEZ	1	33	0,41%	0,04%
AKSARAY	MERKEZ	1	48	0,23%	0,03%
KAYSERİ	MELİKGAZİ	1	100	0,09%	0,03%
KIRKLARELİ	LÜLEBURGAZ	1	20	0,37%	0,02%
İSTANBUL	FATİH	3	57	0,36%	0,02%
İSTANBUL	ESENYURT	1	97	0,06%	0,02%
GAZİANTEP	ŞEHİTKAMİL	1	76	0,07%	0,02%
ANKARA	ÇANKAYA	1	88	0,05%	0,01%
TRABZON	ORTAHIŞAR	1	21	0,15%	0,01%
ZONGULDAK	EREĞLİ	1	8	0,37%	0,01%
MUĞLA	BODRUM	1	9	0,25%	0,01%

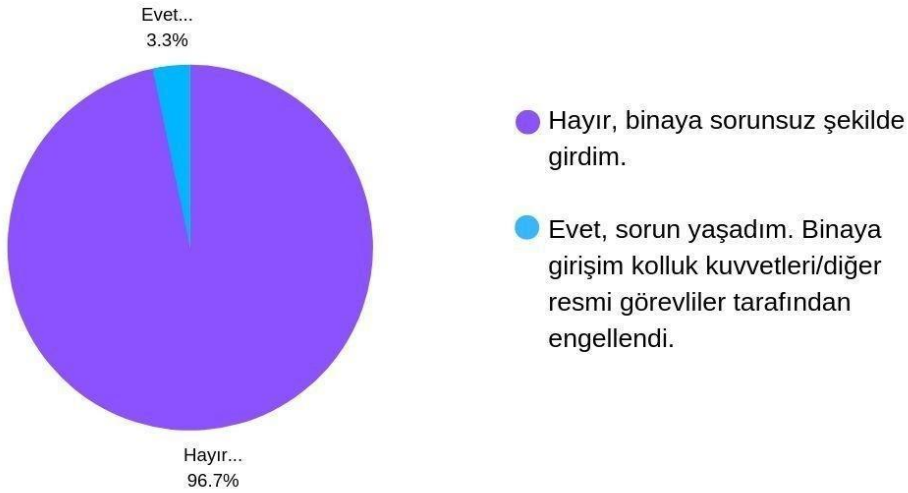
Büyükşehir Belediyesi Seçimleri				
%95 Üzeri Katılım			İlçeye Oranları	
İl	Sandık Sayısı	Sandıklardaki Seçmen Sayısı	Sandık Sayısı	Sandıklardaki Seçmen Sayısı
ADANA	112	17.381,00	2,29%	1,13%
ANKARA	298	36.951,00	2,45%	0,94%
ANTALYA	136	26.308,00	2,50%	1,54%
AYDIN	144	26.173,00	5,23%	3,19%
BALIKESİR	181	23.490,00	5,35%	2,49%
BURSA	117	16.676,00	1,71%	0,77%
DENİZLİ	55	8.223,00	2,19%	1,09%
DİYARBAKIR	107	13.130,00	2,94%	1,25%
ERZURUM	91	5.740,00	3,98%	1,15%
ESKİŞEHİR	134	12.847,00	6,02%	1,97%
GAZİANTEP	86	8.626,00	2,16%	0,70%
HATAY	104	23.166,00	3,04%	2,17%
İSTANBUL	54	9.274,00	0,17%	0,09%
İZMİR	138	21.943,00	1,36%	0,67%
KAHRAMANMARAŞ	68	12.250,00	2,62%	1,62%
KAYSERİ	60	6.551,00	1,88%	0,68%
KOCAELİ	40	5.387,00	0,95%	0,40%
KONYA	116	19.397,00	2,30%	1,27%
MALATYA	54	6.062,00	2,58%	1,08%
MANİSA	100	12.587,00	2,72%	1,19%
MARDİN	138	16.389,00	7,51%	3,38%
MERSİN	164	26.223,00	3,95%	2,04%
MUĞLA	63	13.096,00	2,64%	1,80%
ORDU	40	7.146,00	1,84%	1,23%
SAKARYA	55	8.180,00	2,26%	1,14%
SAMSUN	101	13.697,00	2,90%	1,41%
ŞANLIURFA	500	92.202,00	12,57%	8,42%
TEKİRDAĞ	62	9.416,00	2,63%	1,25%
TRABZON	15	2.219,00	0,68%	0,37%
VAN	15	1.575,00	0,66%	0,24%

2.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler

31 Mart günü, görev aldığımız tüm il ve ilçelerde bulunan gönüllü sandık gözlemcilerine geri bildirim anketi gönderdik. Bu anketi cevaplayan 637 kişinin verdiği yanıtların yüzdesel oranı aşağıda yer alan grafiklerdeki gibidir.

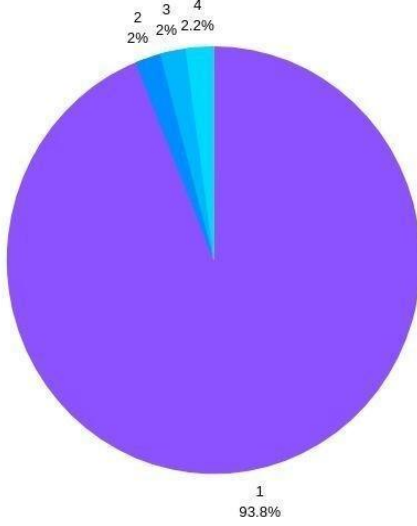
Grafik 1:

Sabah görev yapacağınız binaya girişte sorun yaşadınız mı?

Grafik 2:

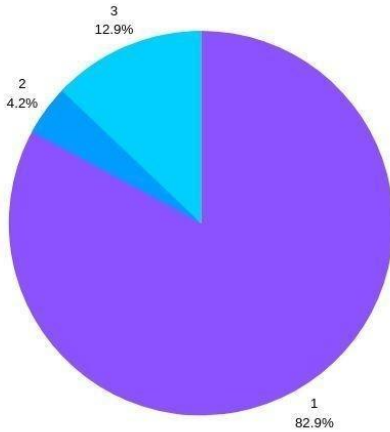
Görevli olduğunuz sandıkta yerinizi almanıza ilişkin süreç nasıldı?

- Hiçbir sorun yaşamadan sandığıma yerleştim.
- Binaya girişte sorun yaşadım fakat bu sorun sonradan çözüldü ve görevli olduğum sandıkta, oy verme saati gelmeden önceki hazırlık sürecinde (zamanında) yerimi aldım.
- Binaya girişte sorun yaşadım fakat bu sorun sonradan çözüldü ve görevli olduğum sandıkta yerimi aldım. Binaya girişte yaşadığım sorun nedeniyle, görev aldığım sandığa, olması gerekenden daha geç yerleşebildim.
- Binaya girişte sorun yaşadığım için sandığıma yerleşemedim.

Grafik 3:

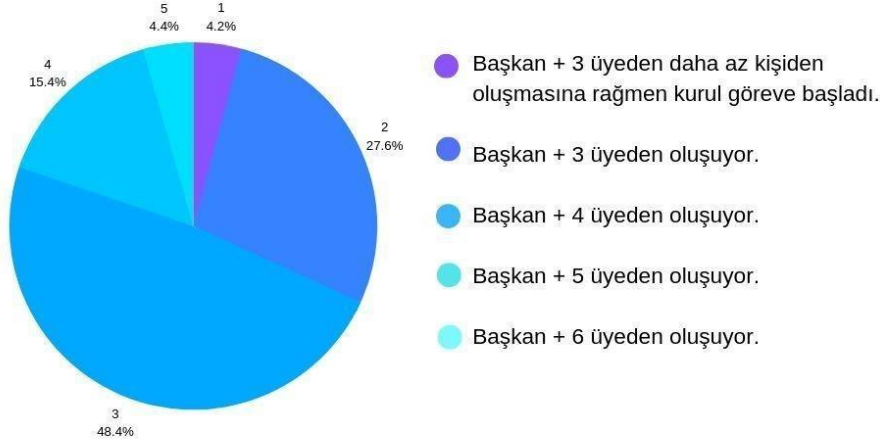
Sabah bina sorumlunuz vaktinde okulda olup sizinle irtibat kurdu mu?

- Evet, sabah hiçbir sorun yaşamaksızın ve vaktinde bina sorumlumla buluştum.
- Hayır, bina sorumlumla bugün hiç irtibat kuramadım ve buluşamadım. Bu sebeple görev yapamadım.
- Hayır, bina sorumlumla bugün hiç irtibat kuramadım ve buluşamadım. Ancak yine de sandığımda görev yapıyorum.

Grafik 4:

Görev yaptığınız sandığın sandık kurulu kaç kişiden oluşuyor?

2.2.6. Seçim Sonrası Gönderdiğimiz Gönüllü Geri Bildirim Anketi

Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimde de geri bildirimlerin toplanıp analiz edilmesi için, seçim günü sonunda gönüllülerin Oy ve Ötesi'nde gönüllülük sürecini ve seçim sürecini değerlendirmeleri amacıyla bir anket hazırlayıp gönderdik.

Anket, çoğunluğu çoktan seçmeli ve küçük bir kısmı da açık uçlu sorulardan oluşan bir soru formu üzerinden gerçekleştirilmiş, hem bilgisayar üzerinden hem de akıllı telefonlardan erişilebilecek şekilde tasarlanmıştır.

Katılımcılardan, seçime hazırlık aşaması, oy verme aşaması ve seçim sonrası sayım-döküm aşamasına yönelik değerlendirme yapmasını istediğimiz 38 soruluk anketi 31 Mart'ta görev alan tüm gönüllülerimize gönderdik.

Ankete toplam 1112 gönüllü katılmış olup bu gönüllülerin Türkiye'nin farklı bölgelerine dağılımı, Oy ve Ötesi gönüllü kayıtlarının bölgelere dağılımı ile örtüştüğünden; ankete verilen cevaplar ağırlıklandırılmaksızın, olasılık örnekleme varsayılarak analiz edilmiştir.

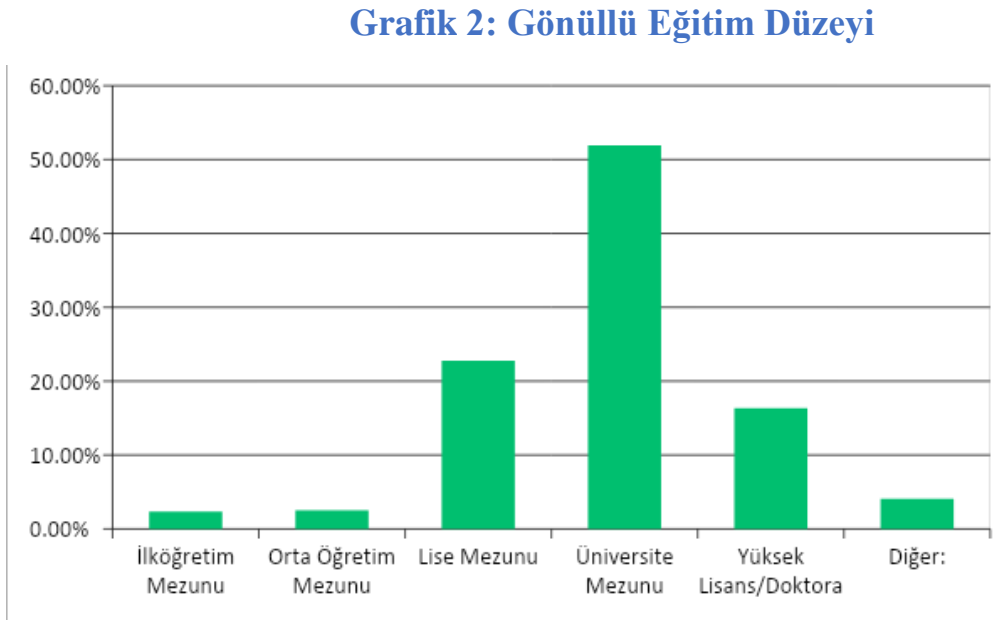
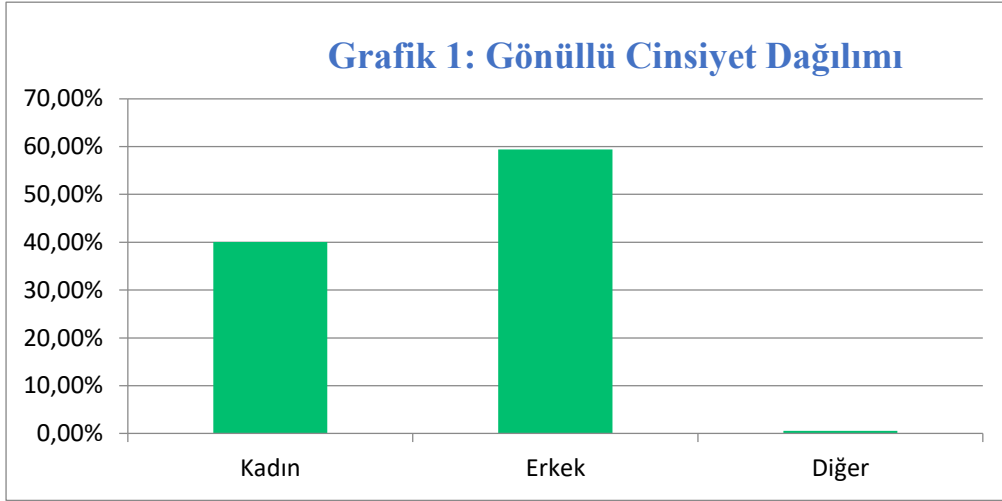
Tablo 1’de ankete katılanların illere göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1: Ankete Katılan Gönüllülerin İllere Göre Dağılımı

İL	ANKETİ YANITLAYAN GÖNÜLLÜ ORANI	ANKETİ YANITLAYAN GÖNÜLLÜ SAYISI
Adana	1,92%	21
Adıyaman	0,09%	1
Afyonkarahisar	0,27%	3
Ağrı	0,18%	2
Aksaray	0,00%	0
Amasya	0,36%	4
Ankara	10,58%	116
Antalya	5,75%	63
Ardahan	0,00%	0
Artvin	0,00%	0
Aydın	1,09%	12
Balıkesir	0,55%	6
Bartın	0,09%	1
Batman	0,36%	4
Bayburt	0,00%	0
Bilecik	0,27%	3
Bingöl	0,09%	1
Bitlis	0,27%	3
Bolu	0,27%	3
Burdur	0,18%	2
Bursa	2,74%	30
Çanakkale	0,27%	3
Çankırı	0,00%	0
Çorum	0,18%	2
Denizli	1,64%	18
Diyarbakır	1,64%	18
Düzce	0,00%	0
Edirne	0,09%	1
Elazığ	0,18%	2
Erzincan	0,00%	0
Erzurum	0,27%	3
Eskişehir	1,55%	17
Gaziantep	1,37%	15
Giresun	0,46%	5
Gümüşhane	0,00%	0
Hakkari	0,00%	0

Hatay	1,00%	11
Iğdır	0,00%	0
Isparta	0,27%	3
İstanbul	42,06%	461
İzmir	9,31%	102
Kahramanmaraş	0,36%	4
Karabük	0,00%	0
Karaman	0,00%	0
Kars	0,00%	0
Kastamonu	0,09%	1
Kayseri	0,18%	2
Kırıkkale	0,00%	0
Kırklareli	0,64%	7
Kırşehir	0,09%	1
Kilis	0,00%	0
Kocaeli	1,82%	20
Konya	0,46%	5
Kütahya	0,00%	0
Malatya	0,09%	1
Manisa	1,46%	16
Mardin	0,64%	7
Mersin	1,55%	17
Muğla	1,73%	19
Muş	0,18%	2
Nevşehir	0,18%	2
Niğde	0,00%	0
Ordu	0,27%	3
Osmaniye	0,09%	1
Rize	0,18%	2
Sakarya	0,18%	2
Samsun	0,27%	3
Siirt	0,46%	5
Sinop	0,09%	1
Sivas	0,00%	0
Şanlıurfa	0,27%	3
Şırnak	0,27%	3
Tekirdağ	1,09%	12
Tokat	0,09%	1
Trabzon	0,09%	1
Tunceli	0,00%	0
Uşak	0,18%	2
Van	1,00%	11
Yalova	0,27%	3
Yozgat	0,00%	0
Zonguldak	0,27%	3

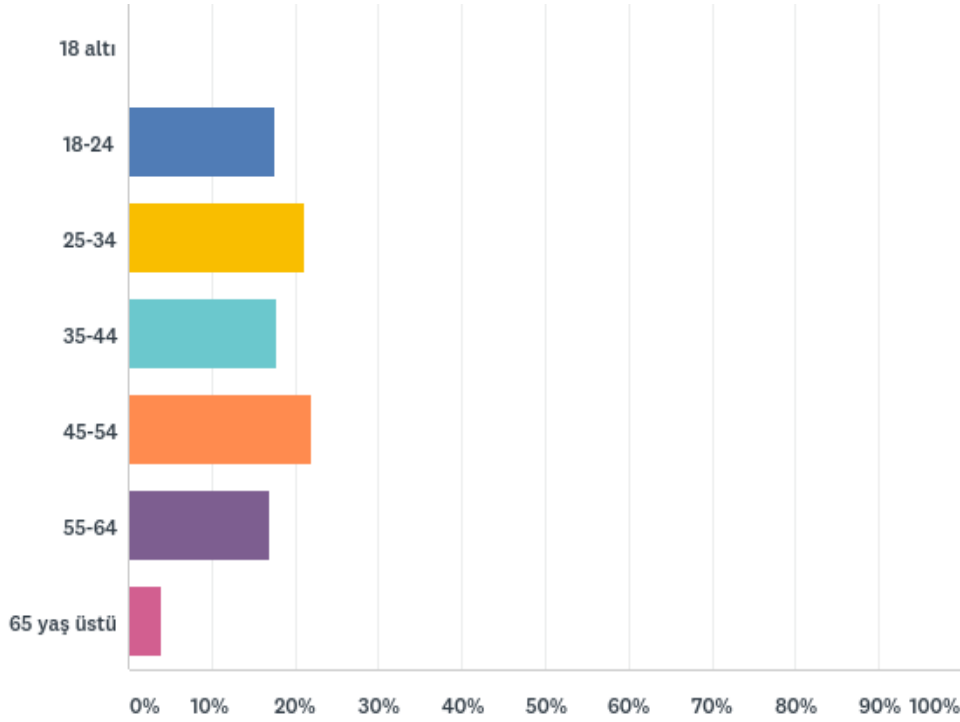
Grafik 1’de yer aldığı üzere, anketi yanıtlayan gönüllülerimizin yüzde 40,09’u kadınlar, yüzde 59,37’si erkeklerden oluşmaktadır. Grafik 2’de gönüllülerimizin eğitim düzeylerine yer verilmiş olup buna göre gönüllülerimizin yüzde 68,27’si üniversite ve üstü eğitim almıştır.

Gönüllülerimizin yaş gruplarına göre dağılımı Grafik 3’te yer almaktadır. Buna göre gönüllülerimiz arasındaki en büyük grubu yüzde 22 ile 45-54 yaş arası kişiler oluşturmaktadır. Bunu yüzde 21 ile 25-34 yaş grubu izlemektedir. 65 yaş üstü grubundan ise 45 kişi anketimize

katılmış olup bu sayı anketi yanıtlayan gönüllülerimizin yaklaşık yüzde 4'üne karşılık gelmektedir.

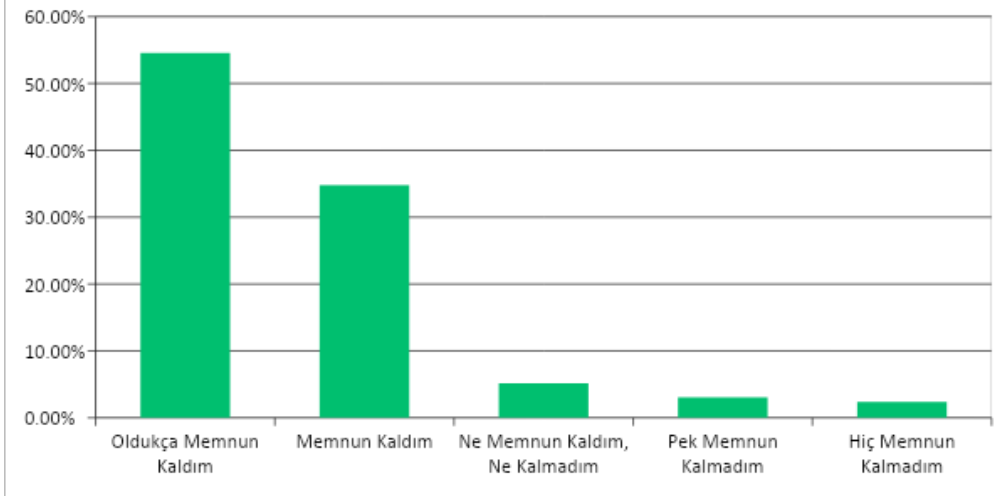
Grafik 3: Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Katılımcıların yüzde 61,52'si daha önce Oy ve Ötesi gönüllüsü olduğunu; yüzde 18,15'i sosyal medya, yüzde 10,62'si geleneksel medya, yüzde 6,44'ü ise arkadaşları aracılığıyla Oy ve Ötesi'nden haberdar olup gönüllü olduklarını belirtmiştir.

Grafik 4 uyarınca Oy ve Ötesi'nin kayıt süreçlerini değerlendiren gönüllülerimizin yalnızca yüzde 2,36'sı sistemden hiç memnun kalmadığını belirtmiş, yüzde 54,58'i oldukça memnun kaldığını ifade etmiştir.

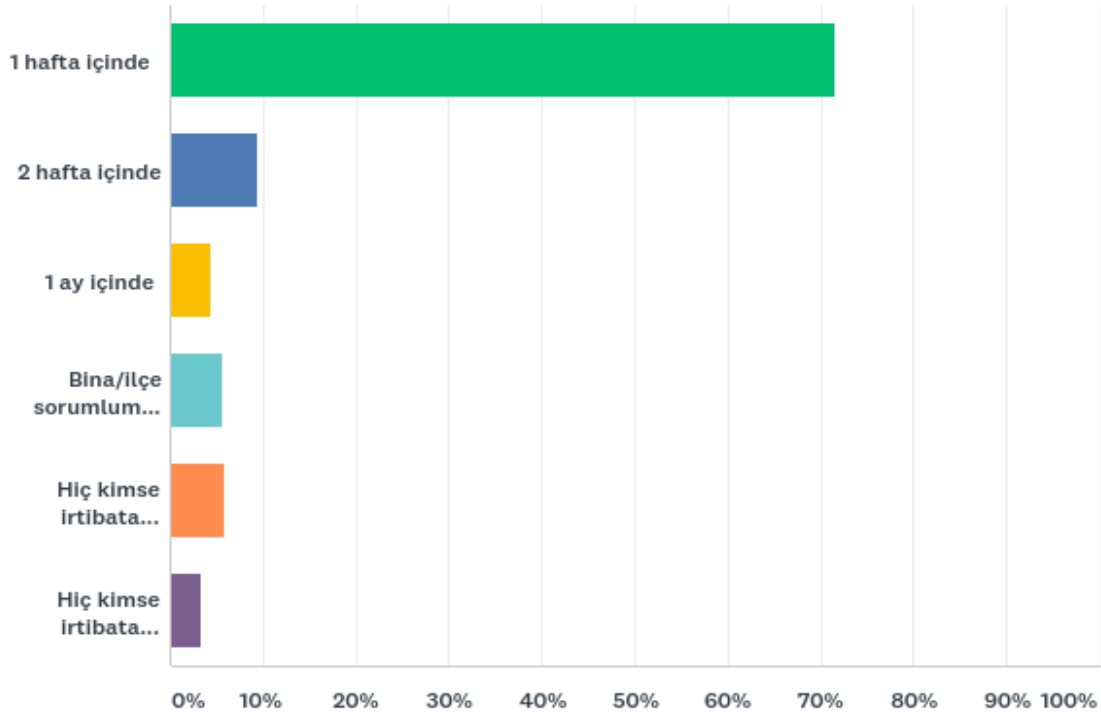
Grafik 4: Kayıt Süreci Memnuniyeti

Gönüllülerin daha çok ihtiyaç duyulan bölgelerde, daha etkin görevlendirilmesi amacıyla; kayıt web sitemiz üzerinden ikamet edilen ilçeden başka bir ilçeye atanma seçeneği bir önceki seçimde olduğu gibi 31 Mart Seçimleri'nde de sunulmuştur. Gönüllülerin yüzde 26,36'sı buldukları ilçede ancak oy verdikleri okul dışında daha fazla ihtiyaç olan bir okulda, yüzde 17'si ise daha yüksek ihtiyaçlı bir ilçede yer alan bir okulda görev aldıklarını belirtmiştir.

Grafik 5'te gönüllüler ile hangi aşamada ve ne şekilde irtibata geçilerek kayıtların tamamlandığı bilgisi yer almaktadır. Buna göre gönüllülerin yüzde 71,60'ı ile bir hafta içinde, yüzde 9,32'si ile iki hafta içinde, yüzde 4,29'u ile bir ay içinde bina veya ilçe sorumlusu vasıtasıyla irtibata geçilmiştir. Kaydolmuş fakat henüz görevlendirmesi tamamlanmamış gönüllüleri biriken bölgeler için Oy ve Ötesi dernek merkezinden telefon aramaları yapılarak gönüllüler ihtiyaç duyulan veya tercih ettikleri sandıklara yerleştirilmişlerdir. Anketi yanıtlayan gönüllülerden yüzde 5,57'si merkezden telefonla aranarak sandığa yerleşmiş olmakla birlikte, anketi yanıtlayan gönüllülerden yüzde 5,94'ü ile herhangi bir şekilde irtibata geçilemediği ancak gönüllülerin doğrudan seçtiği okula gittiği, yüzde 3,29'unun ise herhangi bir şekilde irtibata geçilmediği için görev almadığı görülmektedir.

Grafik 5: İrtibat Şekli ve Zamanı

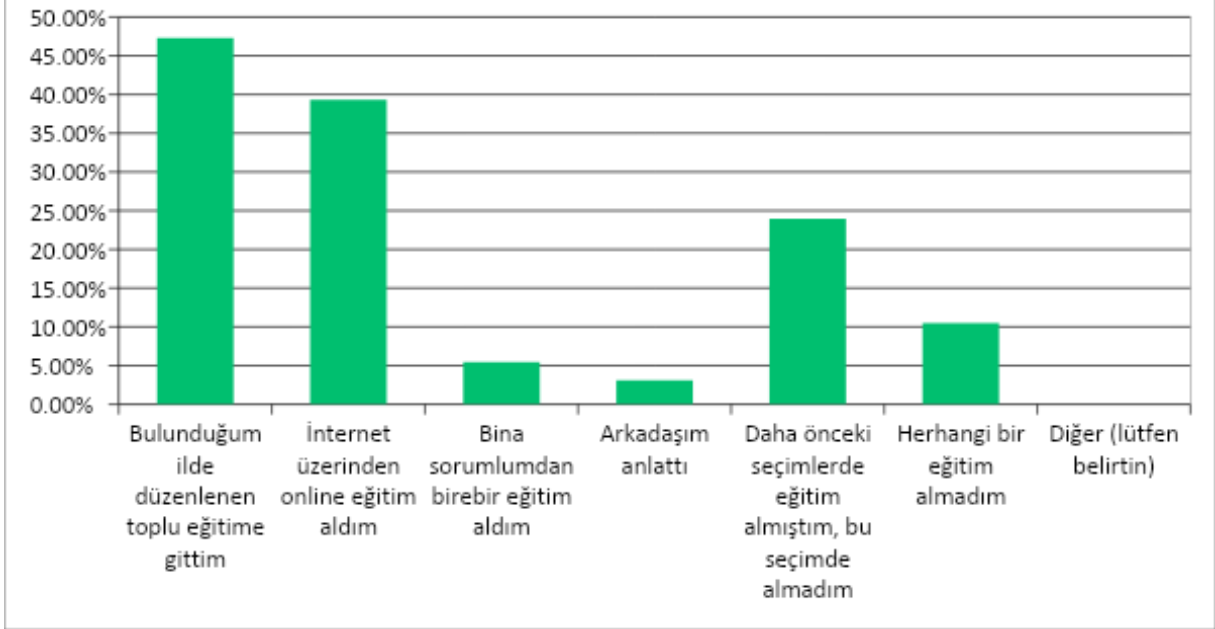

Gönüllülerimizden ilçe veya bina sorumluları ile iletişimlerini değerlendirmeleri istendiğinde, gönüllülerin büyük kısmının yüksek memnuniyet ifade ettikleri (çok memnun ve/veya ve memnun kaldıkları) görülmüştür. Bununla birlikte gönüllülerin yüzde 2,66'sı ilçe ve bina sorumluları ile iletişimlerinden pek memnun kalmadıklarını, yüzde 3,76'si hiç memnun kalmadıklarını ve yüzde 8,71'i ilçe ve bina sorumlularıyla pek iletişimlerinin bulunmadığını ifade etmiştir.

Bu seçimde de daha önceki seçimlerde olduğu gibi gönüllülere farklı şekil ve formatlarda sandık başı eğitimleri sunulmuş; gerek sosyal medya gerekse e-posta ile yapılan iletişimlerle birden fazla mecradan bu eğitimleri almaları tavsiye edilmiştir. Grafik 6'da ankete katılan ve olasılık örneklem özellikleri taşımaları sebebiyle tüm gönüllülerimizi yüksek oranda temsil ettiği saptanan gönüllülerin bu farklı eğitim kanallarını ne ölçüde kullandığı bilgisi yer almaktadır. Buna göre bu seçimde en popüler eğitim kanalı yüzde 47,32'lik tercih edilme oranı ile gönüllülerin buldukları il ve ilçelerde toplu olarak yapılan yüz yüze eğitimler olmuştur. Yüz yüze eğitimleri yüzde 39,31'lik tercih ile internet üzerinden çevrimiçi eğitim

takip etmiştir. Gönüllülerin yüzde 5,46'sı bina sorumlularından ve yüzde 3,09'u ise eğitim almış arkadaşlarından yüz yüze eğitim almıştır.

Grafik 6: Eğitimlere Katılım

Katılımcıların yüzde 46,67'si eğitimden oldukça memnun kaldıklarını, yüzde 39,81'i ise memnun kaldıklarını ifade etmiştir. Yüzde 8,83'ü ne memnun kaldığını ne memnun kalmadığını belirtirken, yüzde 1,78'i pek memnun kalmadığını, yüzde 2,91'i hiç memnun kalmadığını belirtmiştir. Bu bulgu eğitim materyallerinin etkin hazırlandığını ve eğitimci ekibinin başarılı olduğunu göstermektedir.

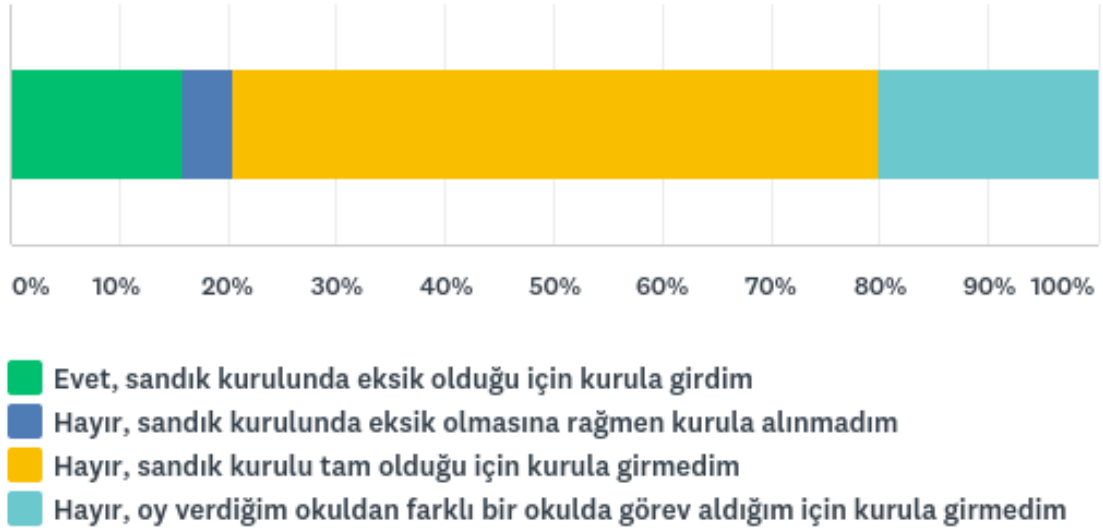
Seçim öncesi hazırlık aşamasının ardından katılımcılara seçim gününe dair sorular yöneltilmiştir.

Gönüllülerin yüzde 63,8'i tüm aşamalara katıldığını belirtirken, yüzde 13,39'u 07.00-08.00 saatleri (Doğu illeri için 06.00-07.00) arasında gerçekleşen oy vermeye hazırlık aşamasına, yüzde 8,42'si saat 08.00-17.00 (Doğu illeri için 07.00-16.00) arasında gerçekleşen oy verme aşamasına ve yüzde 7,87'i de saat 17.00 ve sonrası (Doğu illeri için 16.00 ve sonrası) tamamlanan oy sayım aşamasına katıldığını ifade etmiştir. Gönüllülerin yüzde 6,52'lik bir kısmı da bu aşamaların hiçbirine katılmadığını ifade etmiştir.

298 Sayılı Kanun ve ilgili genelgeler gereğince sandık güvenliğinin önemli bir ayağı olan sandık kurulları farklı siyasi partilerden gelen görevlilerin katılımıyla gerçekleşmekte, kurulun oluşturulması için yeterli sayı olmadığı hallerde sandık çevresindeki seçmenler eksik

kurullara dâhil edilmektedir. Grafik 7’de yer aldığı üzere Oy ve Ötesi gönüllülerinin bulunduğu yerlerin yüzde 59,52’sinde sandık kurulları eksiksiz görevlinin katılımıyla oluşturulmuş, yüzde 15,88’inde sandık kurulları eksik sayıda üyeden oluştuğundan Oy ve Ötesi gönüllüleri kurula girmiştir. Sandıkların yüzde 4,55’inde kurulda eksik olmasına rağmen orada bulunan Oy ve Ötesi gönüllüsü kurula alınmamış, gönüllülerimizin yüzde 20,06’sı ise oy verdikleri okuldan farklı bir okulda görev aldıkları için, oy vermek için gönüllü sandık gözlemciliğinden kısa bir süre de olsa ayrılmaları gerekeceğinden, kendi istekleri ile eksik üyeden teşekkül eden kurullara girmemiştir. Eksik üye bulunmasına rağmen kurula alınmayan Oy ve Ötesi gönüllülerinin oranı, bir önceki seçimle karşılaştırıldığında daha düşüktür.

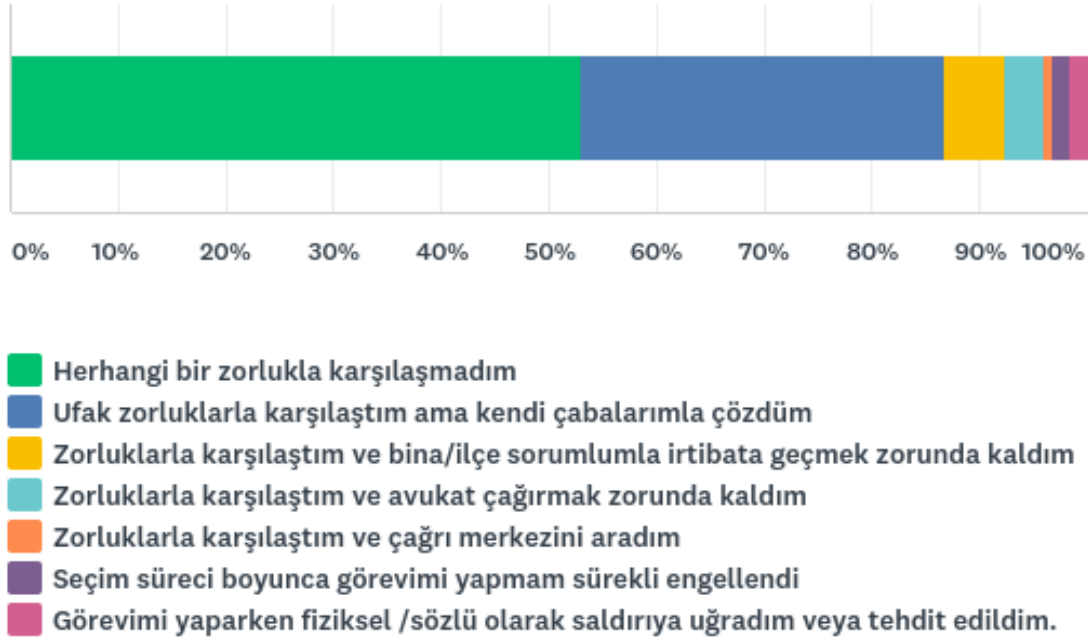
Grafik 7: Sandık Kurullarına Katılım

Grafik 8’de, Oy ve Ötesi gönüllülerinin görev aldıkları sürece karşılaştıkları sorunlar ortaya koyulmuştur. Buna göre gönüllülerin yüzde 53,01’i herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtirken kalan kısmı çeşitli sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Bu sorunların türlerinin sorulmasından önce, gönüllülere karşılaştıkları zorlukları çözümlene yolları sorulmuş, yüzde 33,67’si karşılaştığı küçük sorunları kendi çabalarıyla çözdüğünü ifade ederken yüzde 5,74’ü bina veya ilçe sorumlusu ile irtibata geçerek, yüzde 3,52’si görevli avukat çağırarak, yüzde 0,93’ü çağrı hattını arayarak karşılaştığı zorlukların üstesinden geldiğini belirtmiştir. Karşılaştıkları problemleri aşmakta en çok güçlük çekenler ise, yüzde 1,57 ile görevini

yaparken fiziksel/sözlü olarak saldırıya uğrayan veya tehdit edilen ve yine yüzde 1,57 ile görev yapmasının sürekli engellendiğini ifade eden gönüllüler olmuştur.

Grafik 8: Seçim Sürecindeki Sorunlar

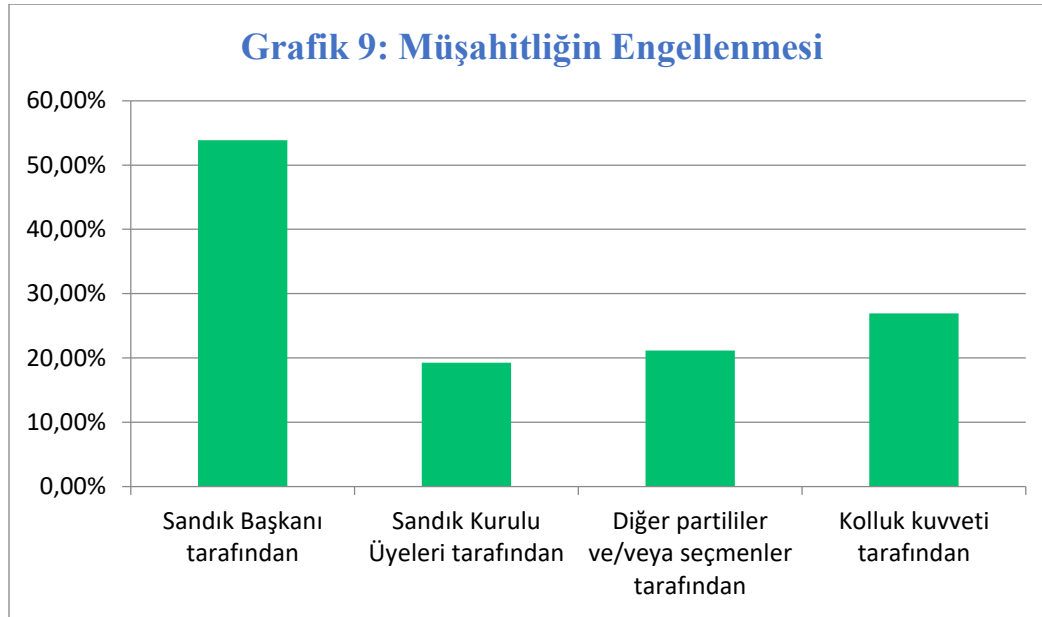

Tablo 2: Seçim Günü Karşılaşılan Güçlüklerin Türlerine Göre Kırılımı: Müşahitlik

Genel Sorun Türü	Somut Sorun Alt Başlığı	Görülme Oranı
Müşahitlikle ilgili	Sabah seçime hazırlık aşamasında sandığa gittiğinde müşahit alınmama	%2,51
	Oy verme aşamasında müşahit olarak kabul edilmeme	%1,58
	Sayım aşamasında müşahit olarak alınmama	%0,56
	Başta müşahit olarak kabul edilip sonradan sandıktan çıkarılma	%1,49
Seçime hazırlık süreciyle ilgili	Sandık kurulu eksik sayıda üye ile oluşturuldu	%4,98
	Sandık kurulu zamanında (saat 07:00 – Doğu illeri için 06:00) oluşturulmadı	%6,31

	Sandık kurulu oluştuktan sonra kurula üye geldi	%5,31
	Sandık kuruluna sonradan gelen üye sebebiyle mevcut üye çıkarıldı	%1,44
	Çuvaldar ağzı açık geldi	%0,66
	Zarflar/Pusulalar mühürlü geldi	%1,55
	Yeterli sayıda zarf/pusula gelmedi	%1,99
	Çuvaldan tutanak defteri çıkmadı	%0,11
	Çuvaldan mühür çıkmadı	%0,44
	Sandık kurulu zarfları/pusulaları mühürlemek istemedi	%0,77

Anketi yanıtlayan gönüllülerin yaklaşık yüzde 6,14'ü müşahitliğinin engellendiğini ifade etmiş ve bu engelin kimden kaynaklandığını ortaya koymuştur. Seçim günü müşahitlerin görevlerini yerine getirmelerine yönelik en büyük engellemeler, gönüllülerin bu yöndeki tespitlerinin derlendiği Grafik 9'da görüldüğü üzere, sandık başkanları tarafından gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 3 ise Oy ve Ötesi gönüllülerinin seçime hazırlık aşamasında tespit ettikleri ihlalleri ve bunların görülme sıklıklarının oranlarını ortaya koymaktadır. Buna göre sandık kurulunun zamanında oluşturulmaması en sık karşımıza çıkan sorunken, yüzde 5,31 ile sandık kurulu oluştuktan sonra kurula üye gelmesi ve yüzde 4,98 ile sandık kurulunun eksik sayıda üye ile göreve başlaması bunu takip eden sorunlar olmuştur. Bu sorun kalemleri

ışığında YSK'nın sandık başkanlarına verdiği eğitimde bu konuların altını daha fazla çizmesi ve seçim günü veya bir gün öncesi hatırlatmalar yapması tavsiye edilebilir.

Tablo 3: Seçime Hazırlık Aşamasında Yaşanan İhlaller

Seçime Hazırlık Aşamasındaki Sorun Türü	Görülme Oranı
Sandık kurulu eksik sayıda üye ile oluşturuldu	%4,98
Sandık kurulu zamanında (saat 07:00 – doğu illeri için 06:00) oluşturulmadı	%6,31
Sandık kurulu oluştuktan sonra kurula üye geldi	%5,31
Sandık kuruluna sonradan gelen üye sebebiyle mevcut üye çıkarıldı	%1,44
Çuvallar ağzı açık geldi	%0,66
Zarflar/Pusulalar mühürlü geldi	%1,55
Yeterli sayıda zarf/pusula gelmedi	%1,99
Çuvaldan tutanak defteri/mühür çıkmadı	%0,55
Sandık kurulu zarfları/pusulaları mühürlemek istemedi	%0,77

Oy verme aşamasında yaşanabilecek olası sorunlarla ilgili Oy ve Ötesi gönüllülerinin gözlemlerinin en sık görünenden en az görüne göre sıralaması Tablo 4'deki gibi olmuştur. Öncelikle anketi yanıtlayan gönüllülerin yüzde 47,63'ü sandık gözlemciliği yaptıkları oy verme aşaması boyunca herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Ancak bu sorun endeksine ön testler doğrultusunda gönüllünün kendi sandığı dışındaki sandıklara dair gözlemlerini içeren ve genel seçim atmosferine yönelik değerlendirmelerini elde etmek amacıyla eklenen soru, anketi yanıtlayanların yüzde 14,3'ü tarafından işaretlenmiş ve bu gönüllüler kendi sandıklarında bir yasa ihlali yaşanmamasına rağmen çevre sandıklarda problemler yaşandığını belirtmişlerdir.

Tablo 4: Oy Verme Esnasında Yaşanan İhlaller

Oy Verme Aşamasındaki Sorun Türü	Yüzde	Sayı
Oy verme aşamasında herhangi bir ihlal yaşanmadı	%47,63	433
Benim sandığımda oy verme aşamasında bir problem yaşanmadı ama bulunduğum okulda problemler yaşandı	%14,3	130
Bedensel engeli olmayan seçmenlere refakat edildi	%12,32	112
Seçmen kabine telefonla girdi, fotoğraf çekti	%10,67	97
Diğer:	%10,12	92
Seçmen imzasını yanlış yere attı	%9,90	90
Bu konuda fikrim yok çünkü oy verme aşamasını izleyemedim	%7,59	69
Okulda propaganda yapıldı	%5,61	51
Sandık kurulu başkan veya üyeleri oy kullanımı sırasında seçmen ile birlikte oy verme kabinine girdi	%3,85	35
Okulda şiddet olayları yaşandı	%3,63	33
Seçmen listesinde olmayanlar oy kullandı	%2,97	27
142 nolu belge ile oy kullananların belgeleri teslim alınmadı	%2,75	25
Seçmenlerin serbestçe oy kullanması engellendi	%2,31	21
Kolluk kuvvetleri sınıflarda bekledi	%2,53	23
Toplu oy kullanıldı	%0,88	8

Gönüllülerin kendi sandıklarında en sık karşılaştığı ihlaller, yüzde 12,32 ile bedensel engeli olmayan bireylere refakat edilmesi ve yüzde 10,67 ile seçmenlerin kabine telefonla girerek fotoğraf çekmesi olmuştur. Daha önceki seçimlerde de yaşanan bu iki durumla bu seçimlerde de sık karşılaşılmaması kaygı vericidir ve bu tespit, YSK'nın bu ihlallerin önünü alma yolunda iyileştirmeler yapması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu sık karşılaşılan durumlarla ilgili olarak oyların güvenliğinden sorumlu sandık kurulu başkan ve üyeleri ile gözlemciler uyarılmalı ve önleyici tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

Yine yüzde 9,90 görülme sıklığı ile karşımıza çıkan bir diğer konu da seçmenin yanlış yere imza atmasıdır. Bu durumun sehven veya kasten gerçekleştiğini tespit etmek mümkün değildir ve bu bulgu, seçmenin, seçmen listesi gerektiği gibi kontrol edilmeden oy kullanma

kabinine yönlendirilmemesi zorunluluğunun altını çizmektedir. Okulda propaganda yapılması, sandık kurulu başkan veya üyelerinin oy kullanımı sırasında seçmen ile birlikte oy verme kabinine girmesi, şiddet olaylarının yaşanması ve seçmen listesinde olmayanların oy kullanması da görece sık belirtilen yasa ihlalleri olarak gözükmekte ve kolluk kuvvetleri ile sandık kurulu görevlilerinin görevlerini daha etkin yapmaları gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 5: Sayım Aşamasında Yaşanan İhlaller

Sayım Aşamasındaki Sorun Türü	Yüzde	Sayı
Sayımda herhangi bir problem yaşanmadı	%54,47	494
Benim sandığımda sayım aşamasında bir problem yaşanmadı ama bulunduğum okulda problemler yaşandı	%14,55	132
Tutanağın bir kopyası kapıya asılmadı	%11,47	104
Diğer	%8,6	78
Sandık kurulu henüz sayım tamamlanmadan tutanağı imzaladı	%7,28	66
Tutanağın bir kopyası hakkım olmasına rağmen bana verilmedi	%7,06	64
Zarf ve Pusula sayıları uyuşmadı	%6,62	60
Sayım aşamasında parti işareti/amblemi taşıyanlar sınıfta yer aldı	%4,96	45
Geçerli pusula konusunda başka bir anlaşmazlık oldu	%4,74	43
Bu konuda fikrim yok çünkü sayım aşamasını gözlemleyemedim	%4,19	38
Zarftan aynı seçim türüne ait birden fazla oy pusulası çıkmasına rağmen bu pusulalardan biri geçerli kabul edildi	%3,75	34
Tutanak doğru tutulmadı	%3,64	33
Geçerli zarf konusunda anlaşmazlık oldu	%3,64	33
Sayıma vatandaşlar alınmadı	%2,98	27
Kolluk kuvvetleri çağırılmamalarına rağmen sınıflarda bekledi	%2,87	26
Oyun hangi partiye/adaya yazılacağı konusunda anlaşmazlık oldu	%2,76	25
Pusula yakıldı	%2,65	24
Oy kullanan seçmen sayısı zarf sayısından fazla olmamasına rağmen zarf yakıldı	%0,99	9

Gönüllülerin gözlemcilik yaptıkları sandıklardaki sayım aşamasına yönelik değerlendirmeleri, Tablo 5 ile en sık görüldenen en az görülen ihlale doğru sıralanmıştır. Buna göre, kendi sandığında sayımda bir problem yaşamayanların oranı yüzde 54,47 iken kendi sandığında problem olmamasına rağmen aynı okuldaki çevre sandıklarda problemlere şahitlik etme oranı yüzde 14,55'dir. Sandık kurulunun henüz sayım tamamlanmadan tutanağı imzalaması yüzde 7,28, tutanak kopyasının gözlemciye verilmemesi yüzde 7,06, zarf ve pusula sayılarının uyuşmaması ise yüzde 6,62 ile diğer sık görülen sorunlar arasında yer almıştır. Yüzde 2,98'lik bir oranla görülme sıklığı az olsa da büyük önem arz eden ve seçim güvenliğini olumsuz

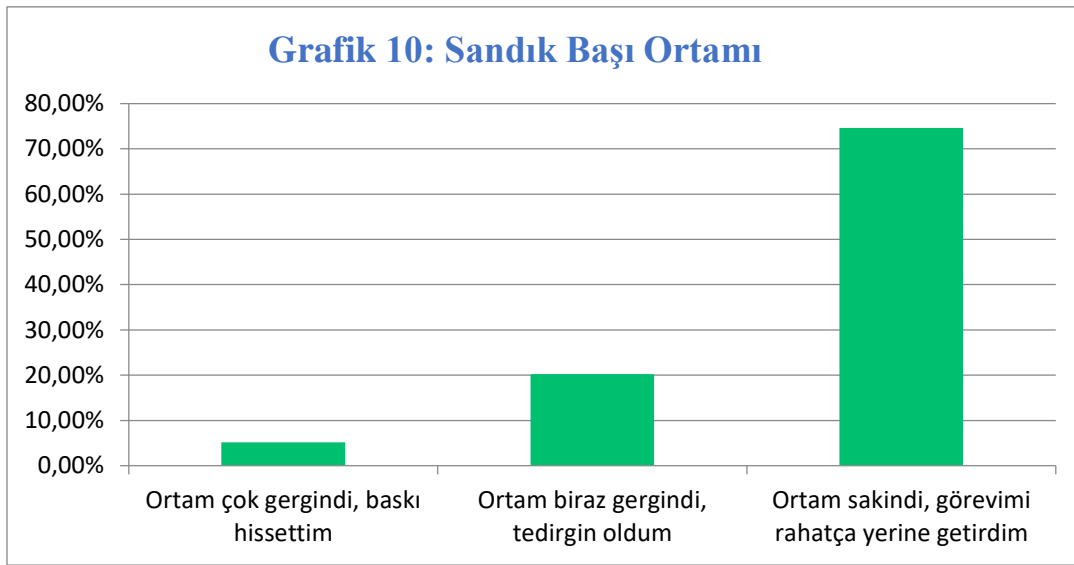
etkileyebilecek önemli bir sorun ise sayım-döküm aşamasında sandık çevresine alınmama durumu olmuştur. Bir önceki seçimde de yaklaşık aynı yüzdelik oranla bu sorunun görüldüğü gönüllülerimiz tarafından belirtilmiştir.

Gönüllülerimize seçime hazırlık, oy verme ve sayım-döküm aşamalarında karşılarına çıkan sorunları listeledikten sonra, böyle durumlarla karşılaştıklarında konunun çözüme ulaşmasında ne tür bir yol izlediklerini/rol oynadıklarını sorduk. Tablo 6’da bu soruya verilen cevaplardan da görüldüğü gibi, yaşanan ihlal ve problemlerin yüzde 45,08’i Oy ve Ötesi gönüllerinin ikazları ile çözülmüştür. Bunu yüzde 11,86 ile avukat ve bina sorumlusu müdahalesi ve yüzde 9,51 ile sorunun gönüllülerimiz tarafından sürece yönelik sözlü itirazıyla kısmen çözülmesi izlemiştir.

Tablo 6: Sorun Çözüm Mekanizmaları

Sorunun Mevcudiyetine Dair Bilgi ve Çözüm Yöntemi	Yüzde	Sayı
Herhangi bir sorunla karşılaşmadım	%43,29	387
Evet, sözle ikaz ettim ve sorun çözüldü	%45,08	403
Evet, avukat/bina sorumlusu çağırdım ve sorun çözüldü	%11,86	106
Sorun sürece yönelik sözlü itirazımla kısmen çözüldü	%9,51	85
Diğer	%3,36	30
Evet, İlçe Seçim Kurulunu aradık ve sorun çözüldü	%3,24	29
Evet, çağrı merkezini arayıp bilgi aldım ve sorun çözüldü	%2,68	24
Sorun çözülmedi ama şikayet dilekçesi vermedim	%1,68	15
Sorun çözülmedi, şikayet dilekçesi verdim, kabul edilmedi ve tutanak defterine de işlenmedi	%1,34	112
Evet, şikayet dilekçesi verdim ve sorun çözüldü	%1,34	12
Sorun çözülmedi ve şikayet dilekçesi verdim, kabul edilmedi ve tutanak defterine işlendi	%0,78	7

Grafik 10'da yer aldığı üzere, gönüllülerimize gözlemcilik deneyimleri ışığında genel olarak nasıl bir seçim ortamı değerlendirmesi yapacaklarını sorduğumuzda, yüzde 74,62'si ortamın sakin olduğunu ve görevlerini rahatça yerine getirdiklerini belirtmiştir. Ancak anketi yanıtlayanların yüzde 20,22'si ortamı biraz gergin bulurken, yüzde 5,16'sı da oldukça gergin ve baskı altında hissettiğini belirtmiştir. Biraz ve çok gergin bir sandık başı ortamı deneyimlediklerini ifade eden gönüllülerimize, bu durumun sandık başındaki ihlallere müdahale etmelerine, sözlü ve yazılı şikâyet süreçlerini işletmelerine engel olup olmadığını sorduğumuzda, ne yazık ki yüzde 15,83'ü bu sebeple şikâyet yolunu izleyemediklerini, kendilerini müdahale etmekten geri çekmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Gönüllülerimizden görevli oldukları sandıktaki sandık kurulu başkanının bilgi ve donanım bakımından sürece ne kadar hâkim olduklarını değerlendirmelerini istediğimizde, yüzde 47,34'ü genel hatlarıyla hâkim olup takıldığı noktalar olduğunu, yüzde 29,16'sı bütün konulara oldukça hâkim olup süreci oldukça iyi yönettiğini ifade ederken yüzde 17,52'si sürece hâkim olmadığını ve yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Gönüllülerimizden sandık kurulu üyelerinin bilgi ve donanım açısından sürece ne kadar hâkim olduklarını değerlendirmeleri istenildiğinde ise yüzde 50,22'si sürece hâkim olduklarını ancak birkaç noktada takıldıklarını, yüzde 17,44'ü sürece hakim olup son derece bilgili olduklarını ifade ederken, yüzde 27,44'ü ise genel olarak yetersiz kaldıklarını ve sürece hakim olmadıklarını belirtmiştir.

Yukarıda değinilen sorunlar, çözümleri ve sandık başı ortamı değerlendirmeleri ışığında; sandık başında oy verme ve yasal bir hak olan gözlemcilik yapma süreçlerinde birtakım

aksaklıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada yapılması gereken sandık güvenliğini düzenleyen genelgelerin bu sorunları göz önüne alması, bundan sonraki uygulamaların bu bulgular ışığında çeşitli tedbirleri içermesi ve böylelikle hem yurttaşların hem de sandık gözlemcilerinin daha huzurlu bir seçim geçirmesinin sağlanmasıdır.

Gönüllülerimizden Oy ve Ötesi gönüllülük deneyimlerini değerlendirmelerini istediğimizde, yüzde 1,77'si bu deneyimden hiç memnun kalmadığını, yüzde 5,87'si pek memnun kalmadığını belirtirken yüzde 8,85'i ne memnun kaldığını ne memnun kalmadığını, yüzde 46,02'si memnun kaldığını ve yüzde 37,39'u çok memnun kaldığını ifade etmiştir. Yüzde 66,81'i kesinlikle tekrar Oy ve Ötesi gönüllüsü olabileceğini ve yüzde 75,63'ü gönüllülüğü arkadaşlarına kesinlikle tavsiye edebileceğini belirtmiştir.

Gönüllülerimizden bu seçimdeki deneyimlerini önceki seçimlere kıyasla değerlendirmelerini istediğimizde yüzde 31,71'i daha iyi olduğunu, yüzde 22,06'sı aynı olduğunu, yüzde 17,29'u ise daha kötü olduğunu ifade etmiştir. Gönüllülerimizin yüzde 28,94'ü ise daha önce Oy ve Ötesi gönüllüsü olmadığını belirtmiştir.

III. BÖLÜM:

SEÇİM SONUÇLARINA İTİRAZLAR, MAZBATA VERİLMEMESİ YÖNÜNDE KARARLAR VE SEÇİM SONRASI DURUM

31 Mart Seçimleri'nin ardından, itiraz süreçlerine ilişkin hukuki düzenlemeleri açıklayan ayrıntılı bilgi notumuz 6 Nisan 2019 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.²⁵

Ayrıca, itiraz süreci devam ederken yaşanan gelişmeler üzerine;

- Geçersiz oyların yeniden sayımına yönelik farklı uygulamalar,
- Seçmen kayıtlarının teyidine yönelik adres kontrolleri ve
- En çok oyu almasına rağmen kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan belediye başkanı adaylarına mazbata verilmeyeceğine yönelik YSK kararı

ile ilgili #oyumOYUNdeğil başlıklı değerlendirmemiz de 13 Nisan 2019 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.²⁶

3.1. SEÇİM SONUÇLARINA İTİRAZLAR

31 Mart Seçimleri sonrasında bazı ilçe ve il seçim kurulları, **tüm geçersiz oyların veya oyların tamamının** yeniden sayılmasına yönelik kararlar vermiştir. Bu kararlar; geçersiz oy adedinin, en çok oyu alan iki aday arasındaki oy farkından daha fazla olduğu sandıklar bakımından, seçim sonucuna etki etme olasılığı dolayısıyla önem taşımaktadır. Bununla birlikte, geçersiz oyların yeniden sayımına yönelik farklı uygulamalara başvurulduğuna dair haberler kamuoyunda yer almıştır.

Geçersiz Oy Sayısının En Çok Oyu Alan İki Aday Arasındaki Oy Farkından Daha Fazla Olduğu İlçeler					
İl	İlçe	Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	En Yüksek Oy Alan İki Parti Arası Oy Farkı	Geçersiz Oy Sayısı
DENİZLİ	HONAZ	22602	19024	1	1150
MANİSA	YUNUSEMRE	163360	135063	21	5636
MUŞ	MALAZGİRT	11966	9159	3	432
ARTVİN	YUSUFELİ	5219	4213	3	175
ESKİŞEHİR	ÇİFTELER	11611	9744	8	446
KIRIKKALE	KESKİN	6467	5197	6	237

²⁵ <https://oyveotesi.org/itiraz-sureclerine-iliskin-bilgi-notu/>

²⁶ <https://oyveotesi.org/oyumoyundegil/>

EDİRNE	KEŞAN	44885	37421	23	834
DENİZLİ	BAKLAN	4535	4036	7	214
BİTLİS	ADİLCEVAZ	9190	6946	14	337
MANİSA	KÖPRÜBAŞI	10835	9443	29	697
DENİZLİ	BABADAĞ	5058	4380	15	322
ADANA	TUFANBEYLİ	13083	11140	34	724
ANTALYA	FİNİKE	36022	30540	76	1472
YALOVA	ÇINARCIK	12671	9853	16	291
YOZGAT	AYDINCIK	2382	2058	4	68
KIRKLARELİ	MERKEZ	55870	45645	112	1809
ANTALYA	DÖŞEMEALTI	44867	38360	94	1214
MERSİN	BOZYAZI	20090	17502	65	772
SİNOP	DURAĞAN	5253	4370	23	252
DENİZLİ	GÜNEY	8302	7347	57	570
ELAZIĞ	ARICAK	3150	2786	14	137
MANİSA	TURGUTLU	118265	99227	416	4056
ANKARA	BEYPAZARI	36558	31654	113	1096
GİRESUN	BULANCAK	31029	25246	89	826
BİNGÖL	ADAKLI	2329	1769	12	111
BARTIN	MERKEZ	50817	39221	169	1562
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR	102323	78769	757	6607
BATMAN	BEŞİRİ	5738	4978	33	259
SİVAS	İMRANLI	2550	2099	8	62
BİTLİS	TATVAN	45772	34217	295	2276
BOLU	KIBRISCIK	896	747	6	46
KIRŞEHİR	MUCUR	9713	8362	53	402
OSMANİYE	BAHÇE	10432	9296	41	300
KÜTAHYA	TAVŞANLI	52311	43962	208	1411
YALOVA	MERKEZ	82964	62776	338	2263
KARAMAN	SARIVELİLER	4209	3571	46	282
BATMAN	GERCÜŞ	4129	3287	43	252
GİRESUN	MERKEZ	77173	62185	310	1816
ADIYAMAN	KAHTA	47879	38175	313	1817
ARTVİN	ARHAVİ	11275	9026	52	287
SİİRT	BAYKAN	3849	3252	21	106
ADIYAMAN	SİNCİK	2899	2614	23	116
ISPARTA	GELENDOST	3995	3360	32	161
ELAZIĞ	SİVRİCE	3200	2844	24	113
ADIYAMAN	TUT	2619	2439	15	70
AĞRI	TUTAK	4189	3227	31	133
ARDAHAN	GÖLE	4214	3184	34	144
AKSARAY	AĞAÇÖREN	2273	1806	34	116
KASTAMONU	SEYDİLER	1946	1716	19	61
ELAZIĞ	BASKİL	3592	3086	37	115

Yapılan itirazlar sonucu Adıyaman İli Besni İlçesi Keşmetepe Beldesi'nde, Artvin İli Yusufeli İlçesi'nde, Denizli İli Honaz İlçesi'nde, Kırıkkale İli Keskin İlçesi'nde 2 Haziran 2019 tarihinde Belediye Başkanlığı seçimlerinin; 23 Haziran 2019 tarihinde ise İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinin yeniden yapılmasına karar verilmiştir.

3.2. EN ÇOK OYU ALMASINA RAĞMEN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME İLE İHRAÇ EDİLMİŞ OLAN ADAYLARA MAZBATA VERİLMEMESİ

YSK, seçim takviminde de yer aldığı üzere, 3 Mart 2019 tarihinde aday olabilme şartlarını ihtiva eden kesin aday listeleri ile seçime katılan siyasi parti ve aday sayılarını açıklamıştır.²⁷ Ancak seçim sonuçlarının kesinleşmesinden sonra, 10 Nisan 2019 tarihinde, en çok oyu alan adaylardan kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan belediye başkanı adaylarına mazbata verilmeyeceğine, kanun hükmünde kararname ile ihraç edilen aday yerine ikinci en çok oyu alan adaya mazbata verileceğine ilişkin karar vermiştir.

Değerlendirmemizde de belirttiğimiz üzere 298 Sayılı Kanun'un 130. maddesinde *İl seçim kurulu ve başkanlarının şikâyet üzerine verecekleri kararlarla, sair kararlarına ve tutanaklara itiraz ve olağanüstü itiraz* düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre **adaylar kesinleştikten sonra**, adaylara ilişkin itirazda bulunulabilecek hâller sınırlı sayıda olup bu hâller;

- Vatandaşlık,
- Yaş küçüklüğü,
- Okur-yazar olmama ve
- Seçilme yeterliliğini kaybettiren bir mahkûmiyet kararının bulunduğuna ilişkin iddiaların ileri sürülmesinden ibarettir.

Adaylığa ilişkin düzenlemeler hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olup, **adaylar kesinleşmeden önce** gerekli incelemelerin ve varsa itirazların yapılması esasına dayanmaktadır. Kanun hükmünde kararname ile kamu görevinden ihraç kararı, mahkûmiyet kararı niteliğinde olmayıp kanunda yer alan sınırlı sayıdaki hâllerden herhangi biri kapsamında değildir. Bu nedenle, YSK'nın en çok oyu almış olmasına rağmen kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan belediye başkanı adaylarına mazbata verilmeyeceğine ilişkin kararı hukuka aykırıdır.

²⁷<http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

Kanun hükmünde kararname ile ihraç edilen aday yerine, ikinci en çok oyu alan adaya mazbata verilmesi, adaylığı kesinleşen adaya oy veren seçmenlerin siyasi iradesinin yok sayılması anlamına gelmektedir. Seçimi kazanan adaylara mazbata verilmemesi kararı **seçilme hakkını** ihlal etmekte iken mazbatanın ikinci en çok oy alan adaya verilmesi çok sayıda seçmenin **seçme hakkını** ihlal etmektedir.

3.3. SEÇİM SONRASI DURUM

31 Mart Seçimleri sonucunda Diyarbakır'da %63 oy oranı ile HDP adayı Adnan Selçuk Mızraklı, Van'da %53 oy oranı ile HDP adayı Bedia Özgökçe Ertan ve Mardin'de %56 oy oranı ile HDP adayı Ahmet Türk Büyükşehir Belediye Başkanı olarak seçilmiştir.

19 Ağustos 2019 tarihinde, İçişleri Bakanlığı'nın yapmış olduğu açıklama²⁸ ile Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Adnan Selçuk Mızraklı, Van Büyükşehir Belediye Başkanı Bedia Özgökçe Ertan ve Mardin Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Türk Anayasa'nın 127'nci maddesine²⁹ ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 47'nci maddesine³⁰ istinaden görevlerinden uzaklaştırılmıştır. İçişleri Bakanlığı açıklamasında görevden alınan belediye başkanlarından Adnan Selçuk Mızraklı hakkında 1 kovuşturma ve 8 soruşturma, Ahmet Türk hakkında 2 kovuşturma ve 4 soruşturma, Bedia Özgökçe Ertan hakkında da 1 kovuşturma ve 6 soruşturma dosyası bulunduğu ve *“halkın mahallî ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak yerine bölücü terör örgütünün amaçları, ideolojik söylemleri ve eylemlerini destekler mahiyette uygulamalara başladıkları, davranış ve söylemlerde buldukları, belediyenin imkânlarını terör örgütünü destekleyecek şekilde yönlendirdiklerine”* ilişkin birçok ihbar, şikâyet ve bilgi ulaştığı belirtilmiştir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine Diyarbakır Valisi Hasan Basri Güzeloğlu, Mardin Büyükşehir Belediyesine Mardin Valisi Mustafa Yaman, Van Büyükşehir Belediyesine de Van Valisi Mehmet Emin Bilmez belediye başkan vekili olarak getirilmiştir.

²⁸<https://www.icisleri.gov.tr/diyarbakir-mardin-van-buyuksehir-belediye-baskanlarinin-gorevden-uzaklastirilmasina-dair-basin-aciklamasi>

²⁹<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>

³⁰<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>

İlgili belediye başkanlarının görevden alınarak kayyum atanması üzerine HDP bir basın açıklaması³¹ yayımlayarak halkın iradesinin gasp edildiğini ifade etmiştir. 30 baronun ortak basın açıklamasında³² ise yapılan uygulamanın hukuk dışı olduğu belirtilmiş ve görevden uzaklaştırılan belediye başkanlarının görevlerine iade edilmesi talep edilmiştir. Bununla birlikte birçok siyasetçi, sivil toplum kuruluşu, sendika ve meslek odası görevden alınmaların demokrasiye aykırı olduğunu ve seçmen iradesinin yok sayıldığını beyan etmiştir.^{33 34}

³¹ <https://www.hdp.org.tr/tr/basin/basin-aciklamalari/susmayacagiz-durmayacagiz/13403>

³² <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=14835&Desc=3-Buyuksehir-Belediye-Baskaninin-Gorevden-Alinmasiyla-Ilgili-Basin-Aciklamasi>

³³ <https://ato.org.tr/announcement/show/414>

³⁴ <http://disk.org.tr/2019/08/demokrasiye-adalete-secme-ve-secilme-hakkina-yonelik-darbe-kabul-edilemez/>

IV. BÖLÜM

23 HAZİRAN 2019 TARİHLİ İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI YENİLEME SEÇİMİ

YSK, 6 Mayıs 2019 tarihli 4219 sayılı kararı³⁵ ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptaline ve seçimin yenilenmesine karar vermiş, ilgili karar gereğince oluşturduğu seçim takvimini açıklamıştır³⁶.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi, sandık kurullarının oluşumundaki usulsüzlük gerekçesiyle iptal edildiğinden, 23 Haziran Seçimi'nde sandık kurulları yeniden oluşturulmuş, sandık kurulu başkan ve üyeleri kamu görevlileri arasından seçilmiştir.

31 Mart Seçimleri'ndeki seçmen listelerinde yeni bir güncelleme yapılmaksızın, bu listede yer alan seçmenler 23 Haziran Seçimi'nde de oy kullanmıştır.

4.1. SEÇMEN KATILIMI

23 Haziran Seçimi'nde 10.560.963 kayıtlı seçmen yer almış, 8.925.166 seçmen oy kullanmıştır. Kullanılan oyların 8.746.566 adedi geçerli kabul edilmiş ve seçime katılma oranı %84,51 olmuştur.

31 Mart Seçimleri'nde ise İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi için 8.865.072 seçmen oy kullanmış, kullanılan oyların 8.549.822 adedi geçerli kabul edilmiş ve seçime katılma oranı %83,94 olmuştur.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI YENİLEME SEÇİMİ SONUCU ³⁷	
KAYITLI SEÇMEN SAYISI	10.560.963
SANDIK SAYISI	31.186
OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI	8.925.166
KATILMA ORANI	%84,51

³⁵ <http://www.ysk.gov.tr/tr/31-mart-2019-mahalli-idareler-secimi/77916>

³⁶ <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/2019-IBBYenilemeSecimTakvimi.pdf>

³⁷ <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-IBB.pdf>

GEÇERLİ OY SAYISI	8.746.566
SEÇİMİ YAPILAN BAŞKANLIK SAYISI	1
SEÇİME KATILAN BAĞIMSIZ ADAY SAYISI	17

4.2. SİYASİ PARTİ VE BAĞIMSIZ ADAY KATILIMI

31 Mart Seçimleri'ne İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için toplam **8 siyasi parti ve 24 bağımsız aday** katılmıştır. AK PARTİ'den Binali Yıldırım, BTP'den Selim Kotil, CHP'den Ekrem İmamoğlu, DP'den Ersan Gökgez, DSP'den Muammer Aydın, SAADET'ten Necdet Gökçinar, TKP'den Zehra Güner Karaoğlu ve Vatan Partisi'den İlker Yücel aday olmuştur. Bağımsız olarak ise Abdulcelil Gülap, Ahmet Çördük, Ali Rıza Kansız, Aysel Tekerek, Burak Kadioğlu, Burhan Erol, Doğan Duman, Dursun Ali Bacıoğlu, Fatma Ragibe Kanıkuru Loğoğlu, Güldes Önkoyun, Halef Alp, Hasan Atasoy Torun, Hazer Oruç Kaya, Hüseyin Karabulut, Lütfü Yılmaz, Mehmet Ali Aydoğmuş, Mehmet Celal Baykara, Mehmet Yıldız, Muhammet Ali Canca, Oruç Karacık, Özge Akman, Özkan Mustafa Küçükural, Seçkin İlker ve Vedat Öztürk aday olmuştur.

23 Haziran 2019 tarihli İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi'ne ise AK PARTİ, CHP, SAADET ve Vatan Partisi olmak üzere 4 siyasi parti ve 17 bağımsız aday katılmıştır. BTP, DP, DSP ve TKP adaylıktan çekildiğini açıklamıştır. Bununla birlikte bağımsız aday olan Aysel Tekerek, Halef Alp, Hazer Oruç Kaya, Hüseyin Karabulut, Mehmet Celal Baykara, Oruç Karacık ve Özge Akman da adaylıktan çekilmiştir. AK PARTİ'den Binali Yıldırım, CHP'den Ekrem İmamoğlu, SAADET'ten Necdet Gökçinar ve Vatan Partisi'nden Mustafa İlker Yüce aday olarak seçime katılmıştır. Seçime katılan bağımsız adaylar ise Abdul Celil Gülalp, Ahmet Çördük, Ali Rıza Kansız, Burak Kadioğlu, Burhan Erol, Doğan Duman, Dursun Ali Bacıoğlu, Fatma Ragibe Kanıkuru Loğoğlu, Güldes Önkoyun, Hasan Atasoy Torun, Lütfü Yılmaz, Mehmet Ali Aydoğmuş, Mehmet Yıldız, Muhammet Ali Canca, Özkan Mustafa Küçükkural, Seçkin İlker ve Vedat Öztürk olmuştur.

CHP adayı Ekrem İmamoğlu, 4.742.082 oy ile geçerli oyların %54,22'sini alarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiştir³⁸.

SİYASİ PARTİLER	GEÇERLİ OY SAYISI	GEÇERLİ OY ORANI
------------------------	--------------------------	-------------------------

³⁸<http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-IBB.pdf>

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ	3.936.068	%45,00
CUMHURİYET HALK PARTİSİ	4.742.082	%54,22
SAADET PARTİSİ	47.832	%0,55
VATAN PARTİSİ	13.962	%0,16
BAĞIMSIZ	6.622	%0,08
TOPLAM	8.746.566	%100,0

V. BÖLÜM

23 HAZİRAN 2019: OY VE ÖTESİ VERİLERİYLE SEÇİM GÜNÜ VE ÖNCESİ

5.1. SEÇİM GÜNÜ ÖNCESİ

- 23 Haziran Seçimi'nde İstanbul'un tamamında gönüllü kayıtlarımızı açtığımızı duyurduk.³⁹
- Seçim gününe katkıda bulunmak için gönüllü sandık gözlemcilerine yönelik online eğitim videolarımız ve seçmenlere yönelik online eğitim videolarımız **5.756** kez izlendi.
- İstanbul genelinde toplam **53** kez yüz yüze eğitim gerçekleştirdik.
- Gönüllü sandık gözlemciliği kayıtlarını açtığımız tarihten itibaren **9.600** gönüllü başvurusu aldık.
- 31 Mart Seçimleri'nde olduğu gibi, "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız; "Süreç Kontrolü", "Seçim Bilgi Bankası" gibi özellikleriyle seçmenlerin ve gözlemcilerin gün boyu ihtiyaç duyabilecekleri tüm araçlara ve bilgilere ulaşmasını sağladı.

5.2. SEÇİM GÜNÜ

5.2.1. Seçim Sürecine Dâhil Olan Gönüllülerimize İlişkin Veriler

- 23 Haziran günü 7000'i aşkın gönüllümüz, İstanbul'un tamamında 10 bölge sorumlusu, 67 ilçe sorumlusu ve 100'ün üzerinde avukat ile sandık başındaydı.
- Gönüllülerimiz tarafından, seçim gününün hukuka uygun olarak gerçekleşmesi için gereken durumlarda şikâyet ve itiraz mekanizmalarına başvuruldu. Gönüllülerimiz, sandık sonuç tutanaklarının fotoğrafını çekerek mobil uygulamamız aracılığıyla bize ilettiler.

5.2.2. Çağrı Hattımıza İlişkin Bulgular

Şimdiye kadar dâhil olduğumuz tüm seçimlerde olduğu gibi 23 Haziran günü de saat 06.30'dan itibaren Oy ve Ötesi gönüllüleri ve gönüllü avukatları çağrı hattında çalışmaya başladı. Çağrı hattımızdan gün içinde yaklaşık 200 çağrı kabul edildi. Söz konusu çağrılar kapsamında hukuki destek verildi ve çağrılar, 31 Mart Seçimleri'nde olduğu gibi, konuları

³⁹ <https://oyveotesi.org/istanbulda-tekrarlanacak-secimi-gozlemliyoruz/>

itibarıyla tasniflendi. Çağrı hattımıza Türkiye'nin çeşitli illerinden ulaşan çağrılarda öne çıkan sorunlar şu şekildedir:

- Siyasi parti gözlemcilerinin, binaya ve/veya sandık çevresine (sınıfa) alınmaması,
- Sandık çevresinde yeterli sayıda veya hiç gözlemci bulunmaması,
- Sandık kurulunda yeterli sayıda kurul üyesi bulunmamasına rağmen kurulun eksik sayıda üye ile oluşturulması,
- Sandık kurulu başkan ve üyelerinin oy kullanımı sırasında herhangi bir sebeple seçmen ile birlikte oy verme kabinine girmesi,
- Oy kabinine telefon/görüntü kaydedici cihazla girilmesi,
- Zarfların açılması ve oyların sayım dökümü esnasında, geçersiz zarf ve pusulalar ile hesaba katılmayan pusulaların mevzuata aykırı tespiti,
- Seçmenlere kimlik tespiti yapılmaksızın oy kullandırılması nedeniyle mükerrer oy kullanılması/yanlış sandıkta oy kullanılması/doğru sandıkta oy kullanılmakla birlikte yanlış yere imza atılması,
- Seçim yasaklarına aykırı olarak seçim propagandası yapılması,
- Sandık kurullarının sandık sonuç tutanaklarını, sayım-döküm aşaması tamamlanmadan imzalaması,
- Siyasi parti gözlemcileri ile seçmenlerin, sayım ve döküm işlemlerini izlemeye alınmaması ve/veya binalardan çıkarılması.

5.2.3. T3 Karşılaştırmamız ve Sonuçları

23 Haziran Seçimi'nde gönüllülerimiz tarafından "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla toplam **40.220** tutanak fotoğrafı T3 sistemimize yüklenmiştir.

Yüklenen tüm tutanaklar arasından mükerrer olanlar ayrıştırıldıktan sonra elde ettiğimiz tekil tutanak sayısı ise **18.481** olmuştur.

Teyit edilen tekil tutanakların karşılaştırılması sonucunda **37** sandığa ait sonuç tutanağında uyuşmazlık bulunduğu tespit edilmiştir.

Yaptığımız analiz sonucunda uyuşmazlık tespit edilen tutanaklar, her zaman olduğu gibi, itiraz süresi içerisinde, seçime katılan tüm siyasi partilere bildirilmiştir.

5.2.4. Seçim Akşamı Canlı Ekranımız

Oy ve Ötesi olarak 23 Haziran Seçimi'nde, ilk kez, T3 Tutanak Gönder mobil uygulamamız aracılığıyla bize gönderilen tutanak görsellerini, seçim yasakları kalktıktan ve bu tutanaklar T3 sistemimizde teyit edildikten sonra internet sitemizden canlı olarak yayımladık. Şeffaflık ilkemiz gereği her seçimde yaptığımız bu paylaşımı, bu kez raporlama sürecini beklemezsizin, seçim akşamında yaptık ve tutanak görsellerini anlık olarak kamuoyuyla paylaştık.

Kamuoyuna açık olan ve her yurttaşın ulaşma hakkının bulunduğu bilgilerin, tarafsız ve bağımsız bir sivil toplum kuruluşu tarafından, yine kamuoyuyla tarafsız, şeffaf ve yanıtıcı olmayacak biçimde paylaşılmasını toplumun menfaatine gördüğümüz için ve İstanbul iliyle sınırlı 23 Haziran Seçimi bu amaca yönelik pilot bir çalışma yapmaya elverişli olduğu için bu yeniliği hayata geçirdik.

Hayata geçirmeyi planladığımız seçim günü canlı ekranımızın duyurusunu yaparken:

- İl genelinde tutanakların tamamına yakını ulaşmadığı ve T3 sistemimizde teyit edilmediği ve
- İstanbul'un 39 ilçesinin 39'undan da analize elverişli oranda tutanak ulaşmadığı ve T3 sistemimizde teyit edilmediği

sürece, yanıtıcı bilgi paylaşmamak amacıyla, İstanbul genelindeki hiçbir sayısal toplamı (kayıtlı seçmen sayısı, oy kullanan seçmen sayısı, kullanılan oylar arasındaki geçerli/geçersiz oy dağılımı ve siyasi parti adaylarının aldığı toplam oy adedi) paylaşmayacağımızın altını çizerek; kuruluşumuzdan bu yana odağımızda seçim sonuçlarının değil süreçlerin bulunduğunu ve bir haber kaynağı olma hedefinde olmadığımızı vurguladık.

Bu kapsamda, 23 Haziran akşamı canlı paylaşım yapabilmemize olanak tanıyan en temel unsurun, bilgisayarları başında T3 sistemimiz üzerinden tutanak teyidi yapan çok sayıda gönüllü olduğunu belirtmek isteriz. Canlı ekranın başka seçimlerde uygulanabilmesi; a) ilgili seçim çevrelerinden yanıtıcı sonuç vermeyeceğinden emin olunabilecek bir analize elverişli sayıda ve dağılımda tutanak görsellerinin gelmesi ve b) gelen görsellerin T3 sistemimizde hızlıca teyit edilmesi (dolayısıyla hem sahada hem bilgisayar başında çok sayıda gönüllünün bulunması) koşullarına tabidir.

Merhaba,

Türkiye'nin dört bir yanından sistemimize aktarılan sandık sonuç tutanaklarını doğrulamaya hazır mısınız?

Hazır olduğunuzda hemen başlayalım!

[Giriş](#)

[Sandık Sonuçları](#)

Oy ve Ötesi T3'ü Nasıl Kullanacaksınız?

Oy ve Ötesi - T3 Ekibi

Doğrulan: 18174

Bize Ulaşan: 20551

Toplam Tutanak: 31124

[İstatistikler](#)

23 Haziran 2019- İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi

İl İlçe

İl Seçiniz İlçe Seçiniz

Sandık No Kayıtlı Seçmen Sayısı

Oy Kullanan Seçmenlerin Toplam Sayısı Geçerli Oyların Sayısı

Binali Yıldırım

Ekrem İmamoğlu

San Çizmeli

Mehmet Ağa

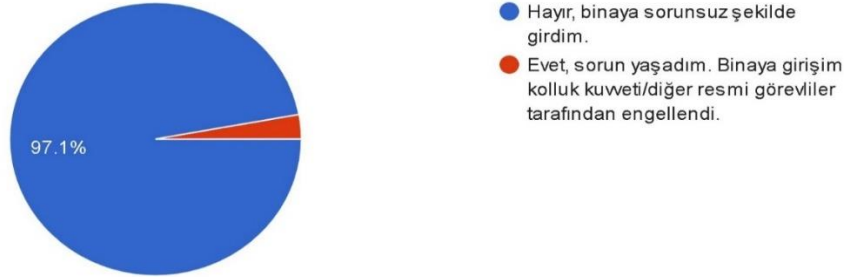
[Gönder](#)

5.2.5. Seçim Günü Gönderdiğimiz “Oy Verme İşlemine Hazırlık Süreci” Hakkındaki Geri Bildirim Anketine İlişkin Veriler

23 Haziran günü, İstanbul’un tüm il ve ilçelerinde bulunan gönüllü sandık gözlemcilerimize gönderdiğimiz geri bildirim anketi 1029 kişi tarafından yanıtlanmıştır. Yanıtların oransal dağılımı aşağıda yer alan grafiklerdeki gibidir.

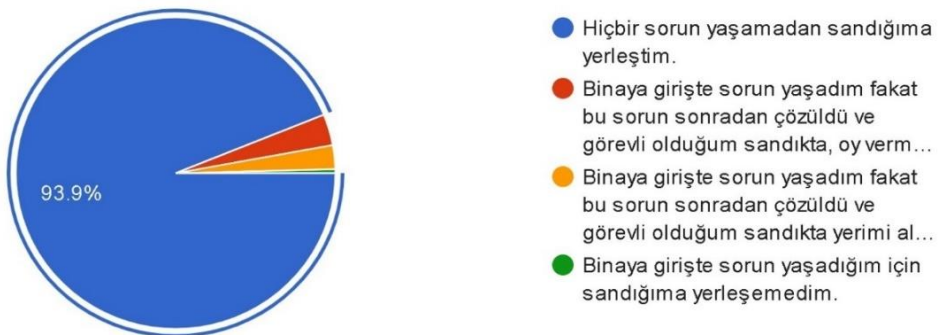
Grafik 1:

Sabah görev yapacağınız binaya girişte sorun yaşadınız mı?

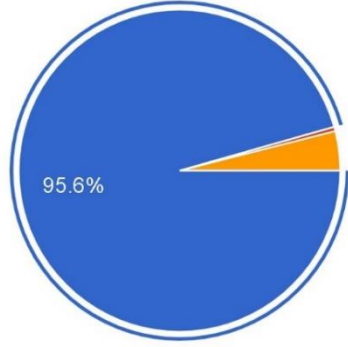
Grafik 2:

Görevli olduğunuz sandıkta yerinizi almanıza ilişkin süreç nasıldı?

Grafik 3:

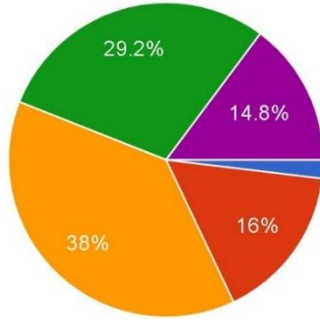
Sabah bina sorumlunuz vaktinde okulda olup sizinle irtibat kurdu mu?

- Evet, sabah hiçbir sorun yaşamaksızın ve vaktinde bina sorumlumla buluştum.
- Hayır, bina sorumlumla bugün hiç irtibat kuramadım ve buluşamadım. Bu sebeple görev yapamadım.
- Hayır, bina sorumlumla bugün hiç irtibat kuramadım ve buluşamadım. Ancak yine de sandığımda görev yapıyorum.

Grafik 4:

Görev yaptığınız sandığın sandık kurulu kaç kişiden oluşuyor?

- Başkan + 3 üyeden daha az kişiden oluşmasına rağmen kurul göreve başladı.
- Başkan + 3 üyeden oluşuyor.
- Başkan + 4 üyeden oluşuyor.
- Başkan + 5 üyeden oluşuyor.
- Başkan + 6 üyeden oluşuyor.

SONUÇ

31 Mart Seçimleri hem yeni hükümet sisteminin yürürlüğe girmesinden sonra yapılan ilk mahallî idareler genel seçimleri olması hem de 21 Temmuz 2016'da ilan edilen ve 19 Temmuz 2018 tarihinde sona eren olağanüstü hâlden sonra gerçekleştirilen ilk seçim olması sebebiyle önem arz etmektedir.

31 Mart Seçimleri'nde 58 ilin 313 ilçesinde 8000'i aşkın gönüllümüz görev başındaydı. Çağrı hattımıza gelen aramalara ve gönderdiğimiz geri bildirim anketinin sonuçlarına bakıldığında, seçim günü sandık başına giden ve seçim mevzuatı konusunda donanımlı gönüllülerimizin, 31 Mart Seçimleri'nde, bir önceki seçim olan 24 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri'ne kıyasla süreci takip esnasında daha az engelle karşılaştığı görülmektedir.

31 Mart Seçimleri'nde öne çıkan hususlardan biri, YSK'nın, en çok oyu almasına rağmen kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan belediye başkanları adaylarına mazbata verilmeyeceğine yönelik kararı oldu; YSK bu kararı ile seçmen iradesini yok sayarak seçme ve seçilme hakkının açıkça ihlal edilmesine sebep oldu. Seçim sonuçlarına itirazlar açısından farklı uygulamalara başvurulması dikkat çekici hususlardan bir diğeri idi. Yapılan itirazlar neticesinde YSK tarafından Adıyaman İli Besni İlçesi Keşmetepe Beldesi'nde, Artvin İli Yusufeli İlçesi'nde, Denizli İli Honaz İlçesi'nde ve Kırıkkale İli Keskin İlçesi'nde belediye başkanlığı seçimlerinin; İstanbul'da ise büyükşehir belediye başkanlığı seçiminin yeniden yapılmasına karar verildi.

En çok oyu almasına rağmen kanun hükmünde kararname ile ihraç edilmiş olan belediye başkanları adaylarına mazbata verilmeyeceğine yönelik YSK kararına, geçersiz oyların yeniden sayımına yönelik farklı uygulamalara ve seçim sonrası seçmen kayıtlarının teyidinde yönelik adres kontrolü uygulamasına ilişkin **#oyumOYUNdeğil** başlıklı değerlendirmemizi 13 Nisan 2019 tarihinde kamuoyu ile paylaştık.

YSK'nın kararı ile 23 Haziran 2019 tarihinde tekrarlanan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi'nde gönüllülerimiz ile birlikte bir kez daha sandık başındaydık. Tekrarlanan seçimde 7.000'i aşkın Oy ve Ötesi gönüllüsü sandıklarda gözlemcilik yaptı.

Hem 31 Mart Seçimleri'nde hem de 23 Haziran Seçimi'nde gönüllülerimiz "T3 Tutanak Gönder" mobil uygulamamız aracılığıyla tutanak fotoğraflarını T3 sistemimize yükledi.

Mobil uygulamamız, önceden olduğu gibi, tutanak fotoğrafı gönderme özelliğinin yanı sıra; bilgi bankası ve süreç kontrolü gibi fonksiyonlarıyla gönüllülerimizin doğru bilgiye daha kolay ve hızlı şekilde ulaşmasına imkân sağladı.

23 Haziran 2019 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yenileme Seçimi öncesinde geliştirdiğimiz “**Seçim Günü Canlı Ekranı**” aracılığıyla, gönüllülerimiz tarafından bize ulaştırılan tutanak görsellerini, ilk kez seçim akşamında, anlık olarak web sitemizde paylaştık. Şeffaflık ilkemiz gereği her seçimde yaptığımız bu paylaşımı, bu kez raporlama sürecini beklemeksizin, seçim akşamında yapmamızın nedeni; kamuoyuna açık olan ve her yurttaşın ulaşma hakkının bulunduğu bilgilerin, **tarafsız ve bağımsız bir sivil toplum kuruluşu** tarafından, yine kamuoyuyla tarafsız, şeffaf ve yanıtıcı olmayacak biçimde paylaşılmasını **toplumun menfaatine** görmemizdi. İstanbul iliyle sınırlı 23 Haziran Seçimi bu amaca yönelik pilot bir çalışma yapmaya elverişli olduğu için bu yeniliği hayata geçirdik.

Aralık 2013’ten bu yana görev aldığımız tüm seçimlerde vurguladığımız gibi, bir kez daha ve altını çizerek, **demokratik ve şeffaf seçimlerin yalnızca seçim gününden ibaret olmadığını** belirtiriz. Her zaman **tarafsız ve bağımsız** şekilde, **gönüllülük** esasına dayalı olarak ve seçimlerin **hukuka uygun ve şeffaf** gerçekleşmesi amacıyla yürüttüğümüz çalışmalarımıza devam edecek; yalnızca sandıklara değil, demokrasiye ve birlikteliğimize sahip çıkmayı sürdüreceğiz.

Oy ve Ötesi